

9068

891.99

7-86

Չնորճապարհ սրբով յշահել իմ վարձեան ևց. Վր
րահան Բաթմախանյի 1891 թու-ի Յուլի-ի 21-ին իսկ
Լաւ իրիկոյթը, ուր աւագին տնօրէն վարձեան իւր
շրջանէն հարցաւոր այս «Վրալ հաշիւ-ն»:

Երևան-ի 1894. Վրահան-ի Երիտանայ.

89/ 99 2

E-865

ky.

X/00014

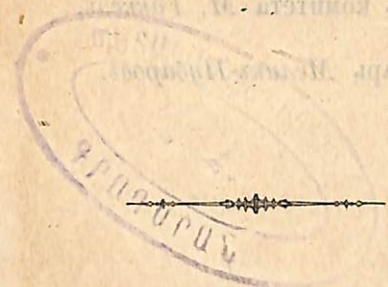
ԱՂԻՔԱՆՈՒ ԵՐԻՅԵԱՆ

ՍԽԱԼ ՀԱՇԻԻ

ԿՕՄԵՏԻԱՅ ՉՈՐՍ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՈՎ

1001/88

ky

ТИФЛИСЬ.

Типографія И. Мартыросянца, Орбелиановская улица д. № 1—2.

1892

2253

Настоящая комедія подъ назв. „Ошибочный
расчетъ“ разрѣшена Г. Главноначальствующимъ Граж.
частью на Кавказѣ на основ. 84 ст. Уст. Ценз., изд.
1890 г. къ представленію на сцѣнахъ края. Декабря
12 дня 1891 г. Тифлисъ.

Предсѣдатель комитета *М. Гаккель.*

Секретарь *Меликъ-Нубаровъ.*

20 03

Дозволено Цензурою Тифлисъ, 29-го ноября 1891 г.

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆԷ

ՍՕԼՈՄՈՆ ՍՏԵՓԸՆԻԶ ՀԻՔԻՄԵԱՆ, բժիշկ, մօտ 55 տարեկան:

ԱՆՆԱ ԳՆՎՐԻՍՎՆԱՅ, նորա կինը, մօտ 38 տարեկան, բայց ցանկանում է առելի քանիք երևալ:

ՆԻԿՈԼՈՅ ԻՍԵՆԻԶ ՆՈՒՆՄԱՐԱՆ, բժիշկ, մօտ 28 տարեկան, սիրուն ղեմադր:

ՆԼԻՆԱ ՊՈԼԻՍՎՆԱՅ (Նեղինէ), սորա կինը, 22 տարեկան, գեղեցիկ:

ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԱՐԻՍՏԻԶ ՄԱՏԵՍԵԱՆ, երբեմն լինող-նիկ Ինտենդանտովոյի, մօտ 58 տարեկան:

ՀԱՐՍՏԵՑ ՍԱՎԵԼԻ ԼԵՅ (ձողակաթ լսանում), սորա կինը, մօտ 45 տարեկան:

ՍԻՐԵԱՆԱ ԱՂՈՔ, երբեմն զինուորական սպայ, մօտ 65 տարեկան, պատուաւոր քաղաքացի և հոգաբարձու տեղական հայրոցի:

ՄԻՋՆԱՐԻՆԱՆ, մօտ 30 տարեկան:

ՍԱՂՄՈՍԵԱՆ { տեղացի առևտրականք:

ՊԱՐՁԱՄՏԵԱՆ {

ՄԱՐԻԱՄ, աղախին Նախարարեանի, 18 տարեկան:

ՍԵՐՈՐ, խոհարար (աշխ) Յէքիմեանի, մօտ 50 տարեկան:

ՄԱԹՈՍ, ծառայ Միջնորդեանի, 35 տարեկան:

Անցրը պատահում է գարնանը՝ գրատական մի հայրենակ քաղաքում:

ԱՂՁԻ ՍԵՐՈՐ (Պ. ԹՈՒՐԵԱՆ). «— Բան մը չը հասկցայ, հա, չէ, չէ, հա....» (զործ Ա. երև. III).

ԳՈՐԾՈՂ, ԱՆՁԻՆՔ

ՍՈՒՍՐՈՆ ՍՏԵՓԸՆԻԶ ՀԻՔԻՄԵՆ, բժիշկ, մօտ 55 տարեկան:

ԱՆՆԱ ԳՆՎՐԻԼՈՎՆԱՅ, Նորա կինը, մօտ 38 տարեկան, բաց ցանկանում է աւելի ջանիլ երեւայ:

ՆԻԿՈՒՆՑ ԻՎՆԻԶ ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ, բժիշկ, մօտ 28 տարեկան, սիրուն դէմքով:

ԵՒԷՆԱ ՊԱՆՈՎՆՅԱՆ (Հեղինէ), սորա կինը, 22 տարեկան, գեղեցիկ:

ՀԱՅԲԱՊԵՏ ԱՐԽԻՊԻՉ ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ, երբեմն չինով-
նիկ Ինտենդանտսովոյի, մօտ 58 տարեկան:

ՋԱՐԼՕՏԱՅ ՍԱՎԷԼԻՎՆԱՅ (Ջողակաթ խանութ), սորա
կինը, մօտ 45 տարեկան:

ՍԻՐԵԿԱՆՆ ԸՂԱՅ, ԷՐԲԵՄՆ զինւորական սպայ, մօտ 65 տարեկան, պատուաւոր քաղաքացի և հոգաբարձու տեղական դպրոցի:

ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ, մօտ 30 տարեկան:

ՍԱՂՄՈՍԵԱՆ
ԳԱՐԶԱՄՏԵԱՆ { տեղացի առևտրականք:

ՄԱՐԻԱՄ, աղախին Նախարարեանի, 18 տարեկան:

ՍԵՐՈՒՅ, խոհարար (աշխ) Հէքիմեանի, մօտ 50 տա-
րեկան:

ՄԵԹՈՍ, Ճառաչ Միջնորդեանի. 35 տարեկան:

Անցքը պատահում է զարնանը՝ զաւառական մի հայաբնակ քաղաքում:

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

Բժիշկ Հէքիմեանի ընդունելութեան սենեակը պատշաճաւոր
կահկարասիքով, երեք դուռն՝ աջ, ձախ և մէջ տեղը:

ԵՐԵՒՈՅԹ I.

Բժիշկ ՀԻՔԻՄԵԱՆ և ՄԻՋՆՈՐԳԵԱՆ

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. (չէւ-իւ չէ-իւ Բարեպաշտ) Ձէ, մի
ասացէք խնդրեմ՝ ինչ է ձեր Նախարարեանը, որ
ամէնքդ էլ զլխին պտույտ էք վալիս:

ՄԻՋՆՈՐԳԵԱՆ. Նախարարեանը թէ պատուա-
կան երիտասարդ է և թէ քաջ բժիշկ:

ՀԻՔԻՄ. (Դասու-Ընթերց) Ոչ թէ քաջ բժիշկ
է, այլ մի շարլատան, որ իւր օշինքագլուխով
ամենքի աչքը շլացնում է: Դուք շատ բաներ էք
Հասկանում... Թիֆլիզից բերած կահկարասիքով
լքցրել է տունը, սեղանը զարդարել է պատկերա-
զարդ գրքերով... ու դուք իսկոյն կարծեցիք թէ
երկնքից է ցած իջել: Ոչ ոք չէ ուզում Հասկանալ,
որ այդ բոլորը միամիտների աչքերում թող փչելու

Համար է: Իմ այցելութեանց Համար, օրինակ, 20 Հատ ձու կամ մի ջուխտ վառեկ են ուղարկում, շատ շատ ձեռք են դնում մի փտած ռուբլիանոց, իսկ նա եկաւ չեկաւ տարածեց որ երեք ռուբլուց պակաս չէ ընդունում...:

ՄԻՋՆՈՐԿԵԱՆ (Ընդհանրական) Բայց չունենոր-
ներին նա ձրի է բժշկում:

ՀԻՔԻՍ. Այդ էլ աչքակապութիւն է, ուրիշ ոչինչ: Ես միթէ քիչ եմ ձրի բժշկել: 25 տարի է բժշկու-
թիւն եմ անում, 12 տարի է այս քաղաքումն եմ—
միշտ ամենքը զոհ են եղել ինձանից: Գա եկաւ թէ
չէ, ամենքն էլ դէպի գորան վազեցին. այդ ինչ կը
նշանակէ...

ՄԻՋՆՈՐԿԵԱՆ Նախարարեանը ինքը մեղաւոր
չէ այդ բանում: Միթէ ձեզ յայտնի չէ, որ ամեն
նոր բան գրաւիչ է...:

ՀԻՔԻՍ. Իրաւիչ է, Հա՛, լաւ լինի, թէ
վատ լինի—միայն թէ նորութիւն լինի: Ա՛յդ է ձեր
Հասարակութեան գաղաղութիւնը: Աւելի լաւ չի լի-
նիլ՝ ուղիղը խոստովանիք, որ ձեր Նախարարեանը
սիրուն ռեխի տէր է և կանանցը Հաճելի: Նաչալ-
նիկի կնոջը երեքտրականութիւնով է բժշկում, միւսի
տիկնոջը հիպոտոիզմն է անում՝ քնեցնում, զարթա-
ցնում... սատանան գիտէ ինչ խաղեր է խաղում:
Եղբայր, Հազիւ մի ամիս կայ որ եկել է, այստեղի բո-
լոր տիկնանց էլ խելքից Հանեց, ամէնքն էլ սկսել
են հիմայ հիւանդ ձևանալ, կասես մեր քաղաքում

չանկարծ մի վարակիչ ցաւ կամ մահտարածամ է ընկել:

ՄԻՋՆՈՐԿԵԱՆ. Դարձեալ կասեմ՝ Նախարարեանը
մեղաւոր չէ, եթէ մեր տիկնայք յափշտակուող բնու-
թիւն ունին:

ՀԻՔԻՍ. Նա՛ մեղ չունէ. ապա ես եմ մե-
ղաւորը: Այդպէս չէ կարելի, դուք նորան շինել էք
մի կուռք և պաշտում: Ում բերանից ասես լսվում
է՝ Նախարարեան, Հա՛յ Նախարարեան...:

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ II.

ՆՈՅՆՔ և ՏԻԿԻՆ ՀԻՔԻՍԵԱՆ

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՍԵԱՆ. (Հիւսիսային Քիւն Դանէրի) Դար-
ձեալ Նախարարեան... (Միջնորդեան) Բարև ձեզ:
(Հիւսիսային Հանէլով) Ականջներս խլացան այդ մարդու
անունը շատ լսելուցս: Այսօր երեք չորս տեղ էի, ուր
գնացի՝ բոլորն էլ բան ու գործ էին շինել Նախա-
րարեանին: Կիւրակէ իրիկուն փոքմէյստրինց տանը
արժանացայ ամբողջ երկու ժամ հետը խօսելու, բայց
ես նորա մէջ մի առանձին բան չտեսայ: Զգիտեմ
ինչիցն են հիանում: Իսկ նորա կնիկը... մի կոտորտ-
վում է, մի փքվում է, կասես գետնի վրայ չլինի մանգա-
լիս: Ուղում է ցոյց տալ, որ արիստոկրատիայ է և իւր
Հատն ու կտորը չկայ...: Ամբողջ զիշերը հեռուից կա-
տուի աչքերով գիտում էր, թէ ինչպէս իւր մարդը
խօսումէր ինձ հետ: Բարկութիւնից գջլտեց իւր թւի
բրաւէտը...:

ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ. Նա թէ և պարզ, բայց շատ ճաշակով է հագնւում, այնպէս չէ, տիկին...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ո՞վ ասաց. նա է ճաշակով հագնւում: Ըստ բան են հասկանում ձեր քաղաքում, (ծաշբէլ) «ճաշակով հագնւում», հա՛, հա՛, հա՛...: Խնդրեմ ճաշակի բանը ինձ ոչ ոք չը սովորցնէ: Տիկին Նախարարեանը որ ինչ կուզէ հագնէ՝ զէլ էն կիկօն է, զէլ էն կիկօն...

ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ Դուք խիստ էք, տիկին. շատերի ասելով՝ նա հրապուրիչ սիրուն է...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Սիրուն, հա՛, հա՛, հա՛: «Սիրուն». ինչպէս չէ, հա՛, հա՛, հա՛:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Թողէք, խնդրեմ, այդ տեսակ խօսակցութիւնը:

ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ. Բանը, իհարկ է, սիրունութիւնը չէ: Ամուսնական երջանկութեան համար հարկաւոր է նմանապէս որ բնութեամբ համապատասխան լինին միմեանց...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ահա այդ էլ չկայ: Այդպիսի կնոջ ո՞ր մարդը կը դիմանայ: Ի՞նչ անենք թէ հաշուատ ընտանիքի աղջիկ է և 20 հազար էլ փող է բերել...: Հախն է ձեր գոված Նախարարեանին. թէ ինչ է—փող, լաւ ազգականներ, անուն—զնացեյ է ու խրուել է:

ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ. Նախարարեանը անբաւական չէ իւր դրութիւնից...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Սիդ միայն դուք էք ասում:

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ III.

ՆՈՅՆՔ Ե ՍԵՐՈՐԸ

ՍԵՐՈՐԸ (Հէշոօ Գոգնոյով, ու ինչի Դա՛ն Զը Կոյ-նա՛ծ, Ինչը Կրէշոլ) Փայթօնջի Մկօն վարն է, եկեր է, կրտէ, մախսուս բարև կենես, հարցրես կը՝ թը աղադ ու խանումդ տանն են, որ դամ...:

ՏԱԿ. ՀԻՔԻՄ. Ո՞վ է մախսուս բարև անողը:

ՍԵՐՈՐԸ. Կրտէ ան թաղեայ դօխտուրն է:

ՀԻՔԻՄ. Դարձեալ Նախարարեան. Աստուած կմ: (Սէրօքէն) Աստ տանը չէն, չէն, չէն:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ (Կոնստանտին) Սպասիր: (Սէրօքէն) Դու ինչ պատասխանեցիր:

ՍԵՐՈՐԸ. Տանը կեղնին, բա՛ ուր կեղնին, ըսի: Աղաս չորս օր է տունէն չէ դուրս ելած—բոստան կը ցանէ. խանումս օրը քսան հետ կերդայ, կուգայ...:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Գնա՛, ասա՛ տանը չեն:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Այդպէս չի կարելի: Գնա՛, ասա՛ տանն են, հրամայեցէք:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Ես նրան չեմ կարող ընդունել, չեմ դիմանալ, չեմ կարող տեսնել...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Մի մտածիր թէ ինչ ես անում. չէ՞ որ նա կը հասկանայ... անկարելի է չընդունել: (Սէրօքէն) Գնա՛, ասա՛ հրամայեցէք, շատ ուրախ կը լինենք...:

ՍԵՐՈՐԸ Ըսեմ դա՛յ...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Հա...:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Չէ.

ՍԵՐՈՒՅ. Ի՛նչ, շնորհակալ ըսէ՛ք՝ հա՛, չէ՛...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Չէ.

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Հա՛...

ՍԵՐՈՒՅ. Բան մը չը հասկցայ՝ «Հա, չէ, չէ, Հա» (բաներն ինչ ինչն իրան) մենք ալ կերպանք Մկրտիչն կանք քի՛ «Հա, չէ», կընեն, հեմալ մտքերնին «Հա» է, հրամէցէք (գնահ է):

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Չէ ամաչում, հիմալ էլ դօքտոր է իրան կոչում, ո՞ր դիպումով, չէ՞ որ նա էլ ինձ նման մի լեկար է:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Հանգարտուիր, խնդրեմ, փոքր ինչ զոպէ քեզ:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Ինչ կուզես արա՛, իսկ ես նորան տեսնել չեմ կարող. ես կերպամ բաղչառ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Զատ էլ լաւ կանես: Անցեալ գիշեր փոջմէյստրինց տանը դու այնքան կոպիտ վարուեցիր հետը, որ ես քոյ տեղ ամաչեցի:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Գիտես ինչ, գոնէ դու ինձ հանգիստ թող. թո՛ւ (Լէւոնտի բռն է գնահ է չախ բաներից):

ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ. Հակառակ ձեր ամուսնու վարմունքին, դուք, տիկին, այն գիշերը շատ գեղեցիկ տպաւորութիւն էք թողել, մանաւանդ Նախարարեանի վրայ...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Մի՛թէ, հա՛, հա՛, հա՛...

ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ. Այո՛, գոնէ նա հրճուանքով էր պատմում ձեր մասին...:

ԵՐԵՒՈՅԹ IV.

ՏԻԿԻՆ ՀԻՔԻՄԵԱՆ, ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ և ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ.

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ. (Քշեմ բանից, խոր գուռի մոտ) Աննա Գալիլիովնայ...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Զատ ուրախ եմ, (առանց աչքի վրէժի և խոր արտասուքի) ինչպէս հրամայեցէք (այս աստիճանի վրայ):

ՆԱԽԱՐ. (Միջնորդեանի միջոցով չախ աստիճան) Բարեձեզ. (աչքի վրէժ) Ձեր ամուսինը...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Նա... նա գնաց հիւանդների այցելութեան...:

ՆԱԽԱՐ. Զատ ցաւում եմ, որ բաղդ չունեցայ դօքտորին տանը գտնելու. յուս ունիմ, որ Սօլոմօն Ստեփանիչը ինձ, որպէս նոր մարդու, չի զրկիլ իւր օգնութիւնից և միշտ կը ղեկաւարէ ինձ իւր բարի խորհուրդներով:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Յաջող էր բժշկում... մինչև հիմալ ամէնքն էլ բաւական էին ամուսնուցս... Բայց ձեր զիտութիւնը, իհարկ է, այնքան թարմ է և ընդարձակ, որ հաղիւ թէ ամուսինս կարողանայ ձեզ օգտաւէտ գտնուիլ: Մենք այստեղ, գիտէ՛ք, ամեն բանում յետ ենք մնացել. միշտ օրական մանր շահերի ետեւից ենք...: Կատարեալ գաւառացի ենք դարձել...:

ՆԱԽԱՐ. Թող տուէք, տիկին, չ'համաձայ-

նիլ ձեզ հետ: Սխալվում են, որոնք կարծում են թէ գաւառը մի սարսափելի բան է: Ես քանի որ հետզհետէ ընդարձակում եմ իմ ծանօթութիւններս, այնքան օրէցօր ընտելանում եմ գաւառական կեանքի հետ և հաշտվում: Անցեալ օրը, օրինակի համար, փոջմէյատրի տանը եղած ընկերութիւնը շատ ընտիր էր և այն երեկոյն, գլխաւորապէս, իհարկէ, ձեր ներկայութեան շնորհիւ, ինձ վրայ շատ քաղցր տպաւորութիւն թողեց:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ուրեմն դուք բաւական էք այստեղի կեանքից:

ՆԱԽԱՐ. Իմ բաւականութիւնս կատարեալ կլինէր նա մանաւանդ, երբ այսպիսի ընտիր հասարակութեան ձեզ պէս մի պատուական ներկայացուցիչը ինձ հովանաւոր լինէր...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Դուք շատ բարի էք...:

ՆԱԽԱՐ. Ես այն գիշերը բոլորովին համոզուեցի, որ դուք, տիկին, թագուհու պէս տիրապետում էիք ամէնքի վրայ, սր, իրաւ, ձեզ է պատկանում առաջին տեղը...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Թող այսուհետև առաջնակարգ գեր խաղացողները ուրիշները լինին, ինձ փոյթ չէ:

ՆԱԽԱՐ. Ես տեսայ թէ ինչպէս ամենքին դուք ոգևորում էիք և կենդանացնում: Բոլոր տղամարդիքը ձեր գլխին էին պտոյտ գալիս...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Այո, ես միշտ նախադասում եմ

տղամարդկանց ընկերութիւնը. իսկ կանանց ընկերութիւնը, ճշմարիտն ասեմ, չեմ սիրում:

ՆԱԽԱՐ. Ի՞նչ պատճառաւ.

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Այն պատճառաւ, որ ես ինքըս իբրև կին՝ իմ մէջ բովանդակում եմ կանանցի բոլոր պակասութիւնները:

ՆԱԽԱՐ. Ձեզ պէս տիկնայքը, գիտէ՞ք, նա մանաւանդ հրապուրիչ են մեզ համար:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Այո...:

ՆԱԽԱՐ. Անկասկած: Բայց, ասացէք խընդրեմ, որոնք են այդ պակասութիւնները:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Զատ, շատ. թիւ չկայ: Միայն այս էլ պիտի ասեմ, որ ես երբէք չեմ սեփհականացնում ինձ այնպիսի արժանաւորութիւններ, որոնցից իսկապէս ես դուրկ եմ: Թողնենք այդ: Ձեր տիկինը կարծեմ, այնքան հաճութիւն չը զկաց այն գիշերը, որքան դուք:

ՆԱԽԱՐ. Նա... նա այն գիշերը փոքր ինչ տկար էր: Զատ կ'ցաւինք եթէ այդ բանը ծուռը մեկնուի:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ո՛չ: Բայց նա առհասարակ մեր մէջը ջոկվում է: Իսկոյն երևում է, որ Ելենայ Պաւլովնան բարձր շրջանների մէջ է ապրած և կրթուած: Դժբաղդաբար նա այստեղ իւրեան չարմար հասարակութիւն չունէ և ես վախում եմ, որ շուտով պիտի ձանձրանայ...:

ՆԱԽԱՐ. Ամենևին: Նա կաշխատէ ոչն-

նեմ ձեռ ու ճաշից լետոյ կգաս կըտանես. (Բաւալու քօխան) այս ճիշտ ան է, որ այն գիշերը հազաճ ունէր: Այս ինչ է, տակից բամբակ է դարսում..

ՄԱՐԻԱՄ. (Ժպտալով) Ի՞նչ անէ խեղճը, որ շատ նիհար է...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Այս տեղ էլ, այս տեղ էլ, հա՛, հա՛, հա՛.... լետոյ պարոն նախարարեանը չգիտէ, որ կնիկը վրան մի փութ բամբակ է մանածում....

ՄԱՐԻԱՄ. (Ժպտալով) Իհարկ է կըգիտենայ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Մարիամ, այն գիշերը ինձ այնպէս թուաց, թէ խանումդ երեսին էլ սիպտակ գեղ է քսում:

ՄԱՐԻԱՄ. Սպիտակ գեղ չէ, պուդր է գործածում, իսկ գիշերները երեսը, ձեռքերը և կուրծքը շփում է Սիմօն-կրէմով, որ կաշին կակղի: Մազերն էլ թէն...

(Դրոշի լաւ-ճէն Բժշ. Հէփիէանի հաղալու չափը և խոյրը):

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ամուսինս գալիս է. դու հիմայ գնա՛, ճաշից լետոյ անի, բաղնիք էլ ստացիր ու բօխ-չաղ էլ տար, որ չիմանան:

ՄԱՐԻԱՄ. Հոգուտ մեռնիմ, խանում (շապուղ Դոն-Դոն է վաղ-ճ աչ Դոն-Դոնի):

ԵՐԵՒՈՅԹ VII.

ԲՈՒԴԿ և ՏԻԿԻՆ ՀԻՔԻՄԵԱՆԻՔ

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. (Հախ ինչի Դոն-Դոնի ներս հանելով լու-դոս) Կորաւ, վերջապէս, քոյ նախարարեանը:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Այդ ինչ է հալդ, մի վրադ նայիր. էլի գնացիր հողերի մէջ շաղախուելու:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Այո՛, բաղնիքում աշխատում էի:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Աւելի լաւ կլինէր, որ դու քոյ հի-ւանդներովը պարապէիր, քանց թէ կանանչի և բոզի ցանելովը:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Մէկը մի.սին չէ արգելում, խանումս:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. «Չէ արգելում». բոլորովին ծուլա-ցել ես և թմրել. բժշկութիւնը քեզ համար պատիժ ես համարում. էլ ոչ կարգում ես, ոչ սովորում, գիտեցածդ էլ օրէց օր մոռանում ես: Ի՞նչ զարմանք, որ մի որ և իցէ նախարարեան բոլոր հիւանդներիդ խլէ ու մեզ հացից զրկէ:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Սպասիր, սպասիր. մի վրա տալ մի-մեանց վրայ: Կինարմատը որ սկսեց յարձակուիլ՝ էլ ինչ ասես կասէ, սուտ, զորթ, բոլորը կը խառնէ: Երբ հարկաւոր է բժշկել—եւ բժշկում եմ և, փառք Աստուծոյ, գեռ իմ անփութութիւնից ոչ ոք չէ մե-ռել, իսկ ձեր նախարարեանը կարճ միջոցում արդէն երկուսին այն աշխարհը ուղարկեց:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ո՞վ է մեղաւոր, երբ դու ինքդ ես նորա համար ճանապարհ բաց անում. ահա՛, կը տես-նես որ նա մեզ ոտի տակ կ'տայ: Արդէն շատերը չէ թէ միայն քեզանից, այլ ինձանից էլ երեսը շուռ են տալիս: Անցեալ գիշեր ես այդ բանը լաւ նկատեցի:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Ես մեծ ցուրտ գիշերի երեւ խա-...

ըրբեանի կինը կարողանայ բոլոր երկրպագուներէդ էլ խլել:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ո՞վ, այն թօջան... Հն, Հն, Հն...: Իւր ո՞ր արժանաւորութիւններով նա պիտի կարողանայ մարդ գրաւել...:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Աւելի լաւ եթէ ոչ ոքի չէ կարող գլխից հանել. դոնէ նրա ամուսինը հանգիստ կ'լինի:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Իսկ դու շատ անհանգիստ ես. այդ լաւ է: Բացատրէ, խնդրեմ, ինչ կը նշանակէ ասածդ,...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Խնդրեմ, ինձ հանգիստ թո՛ղ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ո՛չ, ես անպատճառ բացատրութիւն եմ պահանջում: Կուգեմ իմանալ թէ երբ եմ քեզ անհանգստութեան պատճառ տուել: Զատ կարելի է, որ ես ինքս ինձ վնասում եմ ամէնքի հետ խօսելով, ծիծաղելով, ազատ ու պարզ վարուելով: Բայց ես երբէք իմ բանը այնտեղ չեմ հասցնիլ, որ Դո՛ւ, պարոն, իրաւունք ունենայիք հաւատ ընծայել չար լեզուներին: Ընդհակառակը, ես կարծում էի թէ դուք երախտապարտ կը գտնուիք դէպի ինձ: Գուք լաւ զիտէք, որ ես իմ վարկեցողութիւնովմ, իմ ուրիշներին հաճոյանալովմ միայն աշխատել եմ տարածել և մեծացնել ձեր պրաքտիկը: Հասարակութիւնից կախումն ունեցող մի մարդու համար՝ ինձ նման կնիկը մի գանձ է: Իսկ դուք, պարոն, դեռ չը սովորեցիք ինձ գնահատել...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Ուղիղ է. դու միշտ անմեղ ես, որով-

հետեւ ես քեզ աւելի եմ իրաւունք տալիս և հաւատ ընծայում, քանց թէ պէտք է...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ի՞նչ ասացիք, ինչ...:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Բաւական է խնդրեմ, դու արդար ես, ես քեզ ոչնչում չեմ մեղադրում...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Կը համարձակուէիք:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Ես էլ բանը այդտեղ չեմ հասցնիլ, որովհետեւ եթէ հիմնաւոր կասկածի առիթ ունենայի, տեղիք տուողը էլ ձեռքիցս չէր պրծնիլ — վիրաւորուած արջի նման կը ջարդէի, կը փշրէի...: Գու ինքդ այդ լաւ գիտես:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Այդպէս Հն. հիմայ եմ իմանում թէ որ աստիճանի լարգում էք դուք ինձ: Զատ շնորհակալ եմ (Բռնաւոր աստիճանի Դո՛ւ Դո՛ւնի):

ՀԻՔԻՄԵԱՆ (Դո՛ւնի) Այս էր պակաս: (Բռնաւոր Դո՛ւ Դո՛ւնի) Ասացէք, խնդրեմ, ո՞վ է այս չարութեանց պատճառը, եթէ ոչ Նախարարեանը... Այս մարդը եկաւ չեկաւ, հանգստութիւնս խանդարեց, մաղձս խառնեց և հիմայ ինքս էլ չեմ իմանում, թէ ում վրայ թափեմ բարկութիւնս: Փողոց չեմ կարողանում դուրս գնալ — կասես ամէնի առաջ մեղաւոր լինիմ: Ամէնքն էլ երեսիս այնպէս են նայում, որ կարծես թէ ուղում են ասել՝ «Հ՞ր, բանդ փթո՞ւկ է. Նախարարեանը կտրո՞ւմ է հացդ...» (Ներսէ՛նի)

Ի՞նչ կուզես:

ԵՐԵՒՈՅԹ VIII.

ՀԻՔԻՄԵԱՆԸ և ՍԵՐՈՒՑ.

ՍԵՐՈՒՑ. (Այլ Գրքից հաշտուի և հաշտելու) Թողու-
թիւն կրնես, աղաւ.

ՀԻՔԻՄԵԱՆ Ի՞նչ կուզես.

ՍԵՐՈՒՑ. Հսելիք ունիմ.

ՀԻՔԻՄԵԱՆ Ի՞նչ ասելիք.

ՍԵՐՈՒՑ. (Ժողովուրդ) Աս նոր դօխտուրն ի՞նչ է,
աս որ հիմա հրամանոցդ մօտ եկեր էր... ասոր պատ-
ճառաւ աս առաւօտ բան մը անցաւ:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Ի՞նչ բան:

ՍԵՐՈՒՑ. Իմ խնամի Թադոսը ի՞նչ է, անոր հետ
խօսքի բռնուեցանք: Յախկալի խանութէն կուզալի,
քիչ մը խաճվէն մտայ, խնամի Թադոսն ալ հոն էր:
Խօսք եղաւ ատ թեաղայ դօխտուրին վրայ. «ապա
ինձ աչքի լուս չես ըսեր, խնամի Սերոբ, որ ալ հէջ
րախի չպիտի խմեմ» կրտէ հարիճը, համայ ինքը
սարխօշ է... Ուխտդ, կրսեմ, Աստուած լսող կատարող
եղնի: Պատմէ նայինք»:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Կարճ կտրէ պատմութիւնդ:

ՍԵՐՈՒՑ. Խնամի Թադոսը, բարեկամաց խորհուր-
դով, քանիմը օր է ամէն առաւօտ կերդայ ադ դօխ-
տուրին քով. անալ կը նստեցունէ քովը ու կը հրա-
մայէ քնել: Թադոսն աղէկ կը քնանայ. երազին
մէջ հրեշտակ մը կուզայ, ձեռքէն կը բռնէ, կը պո-

ռայ՝ «Թադոս, րախին գէշ բան է, ալ լախի չը
խմես»: Թադոսն ալ կսէ՝ «լաւ կեղնի»:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ (Ինչն էր) Հիպնոտիզմն է անում,
հետաքրքիր է:

ՍԵՐՈՒՑ. Լաւ մը քնանալէն ետքը՝ դօխտուրը
Թադոսին կը զարթուցնէ, կսէ՝ «եյէ գնայ գործիդ»:
Խնամի Թադոսն ալ շիտակ կուզայ միկիտանին: Ասօր
ալ սարխօշցած շատ մը գովեստներ տուաւ թեաղայ
դօխտուրին ու ետքն ալ, երբ համարձակեցաւ գէշ
զրուցել հրամանոցդ մասին, ալ չգիմացայ՝ հարիճին
անանկ զարկի, որ խնամիս արիւնսկիկ եղաւ... Գու,
կրսեմ իմ աղային...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Դարձեալ նոր փորձանք. տօ եղ-
բայր, քեզ ո՞վ է խնդրում փողոցներումը ինձ պաշտ-
պան կանգնես...:

ՍԵՐՈՒՑ. Ի՛հ. քանի որ ձեր հացը կուտեմ...:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Հիմայ լաւ կը լինի, որ այդ խնա-
միդ քեզ դատի տանէ:

ՍԵՐՈՒՑ. Սաքի մախսուս պիտի որ դատի երթայ:
Ի՛, թող երթայ. ինչ կեղնի եղնի...:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Գնա՛, գնա՛, հեռացիր (Սէր-Էլ Գու-
է Գու-Է): Այս էլ գլխիս նոր ցաւ: Հիմայ երեւակա-
յեցէք Սերոբին ու իր խնամուն դատուելիս: Կին,
տղամարդ, մեծ, փոքր—եկել լցուել են դատարանը,
թէ ի՞նչ է—այնտեղ երկու հարբան ծառայք պիտի
իւրեանց կարծիքները լայտնեն մեր՝ բժիշկներին գի-
տութեան մասին: Յետոյ էլ, իհարկ է, շաքաթներով

և ամիսներով պիտի խօսան տների մէջ և պիտի պնդեն, որ ինքս անձամբ խրատել եմ ծառայիս այդպէսի տգեղ ցոյց անել հակառակորդիս դէմ...

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ IX.

ՀԻՔԻՄԵԱՆ և ՍԻՐԵԿԱՆ ԱՂԱՅ.

ՍԻՐԵԿԱՆ (Դէջ Կէնի Կոնսերն) Կը համարձակիմ աղայիս խաղաղութիւնը խանգարելու...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. (յէտ նայելով) Հրամայեցէք Սիրեկան աղայ.

ՍԻՐԵԿԱՆ. (Խոսարհ ուղղունի մտնում է և երէն չեաւով լռելով է Բժշկի չեաւը) Երկու օր է հրամանոցի թանկագին առողջութիւնը հարցնելու կարող չեղայ...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Հրամայեցէք (Բողոքաւոր ցոյց արելով):

ՍԻՐԵԿԱՆ. (Հանելով խախտի Կոնսերն՝ Դեմարտ է Բժշկի և ինչ Կոնսերն) Ես ալ հալ չունիմ, աղան: Գիշերը ձախ կողքիս ծակոքսէն բռնուեցայ... փորձանք պիտի գար գլխուս... Ամաչեցի ան ատեն աղայիս անհանգիստ ընել: Ետքը հրամանոցի պատուերին համեմատ եախու կպցուցի...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Օգնեց:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Է՛յ, որոն պատուիրածն է, որ չօգնէ: Աղէկ մը այրեց, կաշիս արմատէն փրցուց...: Համայ ասօր գենայ կը ցաւի...:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Ոչինչ, կը անցնի...:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Կը վախիմ թէ նորէն սաստկանայ...:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Պէտք է կրկնել նոյնը:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ալ կաշի չըմնաց, որ կպցունենք...:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Վնաս չըկայ, կ'անցնի:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Կամք քոյ օրհնեալ լինի, մեռնիմ նէ գենէ հաւատարիմ և անձնուէր ծառադ կըմնամ: Ասող եղաւ թէ՛ Սիրեկան աղայ, հինգ տարի է ատանկ կը տանջուիս, օրմն ալ թեազայ դօխտուրին հարցուր...:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. (Ընդհատելով) Վատ խորհուրդ չէ. շատ ուրախ կլինիմ, դիմեցէք: Նա ձեր մէջ իսկոյն մի շարք տեսակ տեսակ հիւանդութիւններ կը գտնէ և որը ելեքտրականութիւնով, որը հիպնոտիզմով քոյորն էլ շուտ կըբժշէ... Նա շատ քաջ է հնարքներ գտնելու: Հա՛, հա՛, հա՛...

ՍԻՐԵԿԱՆ. (Կոնսերն Դէր Լուսելով) Նախարարեանցին, ես, քաւ լիցի: Ձեռքիդ հոգիս ուրախութեամբ կաւանդեմ, իսկ թշնամուդ չեմ դիմիլ... Մանկութիւնէս սովորած եմ բարեկամացս հաւատարիմ մընալ...: Նախարարեանը, դիտէք...

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ X.

ՆՈՅՆԻ և ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄԵԱՆ

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄԵԱՆ. (Ներս Կոնսերն) Դարձեալ Նախարարեանի մասին էք խօսում:

ՍԻՐԵԿԱՆ. (Զարմարում է և Կոնսերն Դէր Կոնսերն)

չէր հաճարել) Աննա Գալիլիական, իմ աչքի լոյս,
 իմ հրեշտակ,...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Բոպէ չէ անցնում, որ այդ մար-
 դու անունը չըլիշուի:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Աղաս ինձ ալ կուղէ Նախարարեանին
 քովն ուղարկել բժշկուելու: Հէ, հէ, հէ (Հէհէհէհէ
 Գիլգիլ) Դեղագործ Աղօլֆը սարսափած է անոր տու-
 աճ դեղատոմսերէն. միշտ, կրտէ, կը դրէ թոյն, թոյն,
 թոյն, ան ալ առանց չափի: «Ձեռքերս կը դողան,
 կըսէ ինձ Աղօլֆը, երբ Նախարարեանի պատուիրած
 դեղերը կը պատրաստեմ, այդքան ալ թոյն տալ
 կըլինի»...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Այդպէս է անում, որ կարճ միջո-
 ցում երկուսին գերեզման իջեցուց:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Արա՛, արա՛ (Գիլգիլ շարժելով): Ինքն
 ալ շատ կասկածելի բարքի տէր կերևայ, անսանձ
 է: Անցեալ օրը ինձի կսէ՝ ձեր կառավարած դպրոցին
 մէջ կարդ ու կանոն չկայ. կանանց բարեգործական
 ընկերութեան վրայ կը խօսի: Զատերն ալ կսեն թէ
 վնասակար մարդ է:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Փոյթ չէ: Նրա կնոջ գեղեցկու-
 թիւնը իւր մարդոյ բոլոր պակասութիւնները կը
 ծածկէ: Զէ՛ որ հիմայ նա քաղաքիս մէջ առաջին
 տիկնոջ դերն է խաղում:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ելէ՛նա Պաւլովնան, առաջնակարգ
 դեր, հէ, հէ, հէ: Զէ, աչքիս լոյս, չէ: Աննա Գալ-
 րիլիականի վալլին հետ մի կարող է մրցել...: Ձեռքդ

շնորհէ համբուրեմ, հրեշտակս (չէր հաճարել է):
 Զատ կը ցաւիմ, որ մենք մարդ չենք ճանաչեր, ա-
 մէն նորեկին կոյր կոյր հաւատ կընծայենք: Գիտէք,
 աղաս, ձեր փոխարէն ես ինձ վիրաւորուած կը հա-
 մարեմ, որ մեր հասարակութեան մէջ երախտագի-
 տութեան զգացմունքը վերացել է... Ատ Նախարար-
 եանէն ես ալ քուսն չունիմ: Մէկ սրտի կուգամ թէ
 զլիւսն անանկ խաղ խաղամ, որ չափը ճանաչէ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Մանաւանդ կինը, կինը, ինչպէս
 է մեծամտովում:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ես անանկ խաղ կըսեմ, որ ան ալ
 ծաղրի առարկայ դառնայ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ի՞նչպէս:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Հնարք շատ: Գիտէք, ծաղրած մար-
 դը կը խոնարհի, թեւերը վար կը թողու...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ես շատ ուրախ կը լինիմ, եթէ
 Նախարարեանի կինը մի լաւ խրատուի:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Իհարկ է, վնասակար միջոցների դի-
 մելու չէ: Բայց անանկ թեթեւ, զուարճալի դաս մը
 իրենց ալ օգտուէտ կեղնի:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Ո՞վ պիտի տայ նորան այդ
 դասը:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Թէսաւրոսը կըսէ թէ...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Ընդհատելով) Իսկ դուք ինչ մի-
 ջոց էիք առաջարկում...

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ե՛ս, ես, աչքիս լոյս, ոչինչ: Ես մի-
 այն ըսի թէ հնարքներ շատ կան...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Օրինակ.

ՍԻՐԵԿԱՆ. Օրինակ՝ քանի որ հոս գաղէթայ չկայ, վաղը քաղաքիս փողոցներում փութիկացիա կայցուցած եղնին, թէ Կօխտուր Նախարարեանը, աս երկու օրուայ մէջ քաղաքիցս հեռանալու պատճառաւ, իր կահարասիքը շատ աժան կը ծախէ: Ամենքն ալ կվաղին, կը լցուին տունը... Նախարարեանը կը բարկանայ, կը պոռայ, կը ծուռայ... Աս ծաղր չէ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Երեւակայում եմ թէ կինը ինչպէս կը տռաքուի չարութիւնից. ասում են՝ բնութեամբ շատ չար է...

ՍԻՐԵԿԱՆ. Օձի չափ չար: Աս ալ ըսեմ, այնքան ալ հպարտն է, որ ատանկ խայտառակութեան չը գիմանալով, շատ կարելի է, որ մարդուն իրաւ ըստիպէ այս քաղաքէն հեռանալու:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Զատ սիրուն կըլինի, շատ: Անպատճառ պէտք է անել այդ բանը: (Բժիշկ Հէփթեանի Էրէսին Նայելով) Թէև այն խօսքերից լետույ, որ մէկ ժամ առաջ լսեցի իմ ամուսնուց, աւելի լաւ կըլինի որ ամենևին չը խառնուիմ...:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ի՞նչ ըսաւ, հրեշտակս, ի՞նչ...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Մի ընտանեկան խօսակցութիւն էր, որ այլոց չի վերաբերիլ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Ծաղիւնով) Զատ հետաքրքիր և քաղաքավարի խօսակցութիւն էր:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Խնդրեմ ձեռք վեր առ: Գու տես-

նում ես թէ ես ինչպէս զրդուում եմ: Ինձ հանգստութիւն է հարկաւոր. հասկացիր, վերջապէս:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Ծաղիւնով) Ո՞րտեղ կայ այդքան հասկացողութիւն, որ հասկանամ: (Սիրէին Նայելով) Ո՞ւր գրել տանք և յանձնենք պատերի վրայ կպցնելը...:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ես, աչքի լույս, հանաք ըրի, չըսի թէ անպատճառ կատարուի. իսկ դուք իրաւ կարծեցիք: Չարժէ, իմ հրեշտակ, չարժէ:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Իհարկ է չարժէ.

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. «Իհարկ է»... Գուք մի խելացի հեռատես մարդ էք... Թող ուրիշները գան մեր աչքը հանեն, իսկ մենք հանգիստ կը նստենք ու մեր կնոջ հետ քաղցր խօսակցութիւններով կը զբաղուինք թէ՛ «վիրաւորուած արջի նման կփշրեմ, կը ջարդեմ»...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Բաւական է վերջապէս, գլուխ տռաքեց: (Սիրէին Նայելով) Գուք էլ, Սիրեկան աղայ, շատ բարի խորհուրդ տուեցիք. հիմայ էլ այդ պիտի սկսուի:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ես ի՞նչ... ես իբրեւ օրինակ ըսի, չըսի որ անպատճառ եղնի. ետքէն ալ ես չըսի թէ չարժէ: Իբր հաւատարիմ բարեկամ պարտք կը համարիմ միայն խորհուրդ տալու՝ որ վատ չի եղնիր, եթէ քիչ մը զսպես անսանձ և յանդուգն թշնամուգ: Եթէ ատ մասին դուք ալ Աննա Գավրիլովնային օգնէք, քօսք չկայ որ...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Իմ ասելս էլ այդ չէ (Ծաղիւնով) Ուրեմն չ'պիտի աջակցես ինձ այս գործում,

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Ես ալդպիսի անաղնիւ միջոցների
չեմ դիմիլ...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ձեռ ուզում...

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Դու ինքնասածի մի կնիկ ես. յամա-
ռութեամբ պահանջում ես որ միշտ քոյ խօսքը կա-
տարուի:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ինքնասածի: Ձե կարելի իմանալ,
թէ ինչով էք դուք մեկնում իմ յամառութիւնը:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. Ես էլ չգիտեմ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Լսում էք, Սիրեկան աղայ:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Լաւ բան չէ, ի հարկէ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Մի հարցրէք իւրեան թէ իմ
խորհուրդներս կատարելուց երբ է զոյժացել: Ո՞րքան
սխալներից, վնասներից և նոյն իսկ վտանգներից ես
իւրեան յետ եմ պահել: Եթէ այսօր մի յայտնի դերք
և անուն ունինք, հարցրէք ամենքին թէ ումն ենք
պարտական:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Յայտնի բանէ...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Համարձակ կասեմ և Սիրեկան
աղան էլ յոյս ունիմ կը վկայէ, որ թէ իմ ծանո-
թութեանց մէջ, թէ իմ հարաբերութեանց մէջ՝ ես
միշտ աշխատել եմ նախ և առաջ պտուել ձեր օգուտը...

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ճիշտ է:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Իսկ դուք փոխաբէնը ինչով էք
ինձ վարձատրում: Յիշում էք, ինչեր ասացիք ինձ
այսօր: Ի՞նչ կը նշանակէին այն խօսքերը թէ՛ «վի-
րաւորուած արջի նման կը փշրեմ, կը ջարդեմ»:

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. (Հաճեալ-Դիմաց Դուրս Ելած) Դար-
ձեալ, Տէր իմ... Դի սէր Աստուծոյ ձեռք վեր առ.
յայտարարութիւններ էլ կը գրեմ, ինչ կուզես կը
գրեմ, միայն թէ ինձ հանգիստ թող (Դուրս Ե Գնա-
ւաջ Դուրս Ելի):

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ XI.

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄԵԱՆ և ՍԻՐԵԿԱՆ ԱՂԱՅ.

ՍԻՐԵԿԱՆ. Իհարկ է համաձայնութիւն պէտք
է... Ձեռքդ տուր պահեմ, աչքի լոյս (չէ՞սէ
պաշտ է):

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Այսպիսի մարդուն գիմանալու
համար շատ համբերութիւն պէտք է: Ի՞նչ անեմ,
եօլլայ եմ գնում, որովհետեւ հասարակութեան մէջ
մեր ունեցած դիրքը պահանջում է, որ ոչ ոք կաս-
կած չը տանէ մեր ընտանեկան երջանկութեան
մասին:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ա՛պրիս, հրեշտակս: Բոլորովին ատոր
հակառակը կրնէ ան Նախարարեանի կինը:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Նա կուրացած է իւր գոռոզու-
թիւնից:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Տեսնանք փութիկացիայէն ետքը
դահայ գոռոզ կեղնի:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Նա շատ է վստահանում իւր
շինծու զեղեցկութեան վրայ:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ի՞նչպէս թէ շինծու:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Մը թէ չգիտէիք, որ երեսին դեղեր է քսում և կուրծքը լքցնում է բամբակով:..

ՍԻՐԵԿԱՆ. Բամբակով. հէ, հէ, հէ... տուր ձեռքդ պազնեմ...:

ՎԱՐԱԳՈՅՐ:

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Նախարարեանի ընդունելութեան սենեակը: Դէմ առ դէմի դուռը տանում է բժշկի կաբինետը. աջ կողմը երկու դուռն՝ մէկը նախասենեակի, միւսը ներսնասենեակի: Ձախ կողմը պատուհաններում ծաղիկներ, ակվարիում: Պատուհանների մօտ ասիական գորգերով թախտ, մութաքաներով, առաջը փոքրիկ սեղան: Սենեակի մէջ տեղը մեծ կոյոր սեղան, որի վրայ թանկագին կազմերով պատկերազարդ գրքեր և զրելու գործիքներ: Այդ սեղանի շուրջը շարուած են աթոռներ: Սենեակի մէջ կախած է մի սիրուն կանթեղ: Աջ կողմի երկու դռների մէջ տեղը՝ ընկուզէ ապակիաւոր մեծ պահարան, լի բժշկական գործիքներով և մեքենաներով: Պահարանի գլխին՝ մի անատօմիական ֆիգուր: Առհասարակ՝ սենեակի մէջ տիրապետում է աչքի զարնող շքեղութիւն:

ԵՐԵՒՈՅԹ I.

ԲԺԻՂԿ ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆԸ (սահմանափակ շահույթի ընկերութիւն է) և ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ.

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ. Այսօր շատ հիւանդներ ունիս այցելելու:

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ. Բաւականին:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐԱՐ. Երեկոյեան դարձեալ տանը չես լինիլ:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Այո, քանի մի տեղ պիտի երթամ:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐԱՐ. Եւ դարձեալ երեկուայ պէս գիշերուայ ժամի երկուսին պիտի վերադառնաս:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Չ'գիտեմ:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐԱՐ. Երեւի մի շատ վտանգաւոր հիւանդ ունիս, որ կիս գիշերը անց՝ դարձեալ մօտիցը չես հեռանում: Դուտ հետաքրքիր է իմանալ թէ՛ ո՞վ է այդ չքնադ էակը, որ այդպէս զրաւել է քոյ ուշադրութիւնը:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Երեկոյեան ես հիւր եի:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐԱՐ. Հիւր էիր: Ի՞նչու ինձ էլ հետդ չը տարար: Քանի անգամ քեզ խնդրել եմ, որ երբ հիւանդներին մօտ չես, այլ լոկ հիւր ես դնում, միասին երթանք, ապա թէ ոչ ես միշտ մենակ եմ մնում տանը:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Ո՞վ է քեզ արգելում, որ դու էլ տանը հիւրեր ընդունիս: Փառք Աստուծոյ, արդէն բաւականաչափ ծանօթներ և բարեկամներ ունինք:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐԱՐ. Նախ որ, ուղիղն ասեմ, այստեղի հասարակութիւնը շատ անտանելի է և ձանձրացուցիչ: Եթէ դու քեզ համար մի քանի հրապուրիչ տիկիներ ես ձարել, այդ չի նշանակիլ թէ ինձ ևս ախորժելի է նոցա ընկերութիւնը: Այդպիսի տիկնայք միայն ձեզ են հաճելի, որովհետեւ աղամարդկանց համար որքան մի կին բարոյապէս ընկած է և թե-

թեւ — այնքան լաւ: Երկրորդն էլ՝ միթէ մեր հիւրերը քեզ տանը կը պահեն. ընդհակառակը՝ տանս հիւր ունենալը, կարծում եմ, քեզ միջոց կտայ աւելի աղատաբար շրջելու քո տկար կանանց մօտ:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Դու շատ տարօրինակ ես նայում այստեղի հասարակութեան վերայ և ՚ի զուր ես արհամարում իմ ծանօթներին: Պէտք է գիտենաս, որ ծանօթութիւններս ձեռք եմ բերում ոչ ըստ իմ քմաց, այլ իմ արհեստի, իմ մասնագիտութեան պահանջիցը ստիպուած:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐԱՐ. Թշուառ մասնագիտութիւն, գոնէ ձեր կանանց վերաբերութեամբ:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Զարմանալի պահանջմունք է, որ մենք ամեն տեղ երեւանք միշտ միատեղ և թեւթելի տուած. այդ մինչև անգամ ծաղրալի կլինի...:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐԱՐ. (Ընդհարաբար) Եթէ դու ինձ սրբտանց սիրսւմ լինէիր, այն ժամանակ քեզ ծաղրալի չէր թուալ մեր միասին լինելը:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Սպասիր, սպասիր, ասեմ: Ծաղրալի է այն պատճառաւ, որ մեր հիւր եղած ժամանակը, երբ որ ես մի որեւէ տիկնոջ հետ խօսում եմ, դու աչքդ չես հեռացնում մեզանից և բարկութիւնիցդ չը զիտես թէ ինչ անես: Այդպիսի վարմունքդ ամէնքը նկատում են և ծիծաղում են մեզ վրայ: Բացի այդ՝ մեր միասին հիւր դնալու համար, պէտք է որ քեզ էլ հրաւիրում լինեն. իսկ դու հէնց սկզբից այնպիսի հպարտութեամբ և բարձրամտութեամբ վերաբերուե-

ցիր գէպի այստեղացիները, որ, իհարկ է, նոքա էլ լետ քաշուեցին քեզանից և չը սիրեցին:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Ինձ, իրաւ է, չը սիրեցին, բայց քեզանով հիանում են այստեղի կանայքը:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Չատ ուրախ եմ եթէ այդպէս է: Դորանով իմ բժշկական գործունէութիւնը աւելի կը ընդարձակուի: Ով որ յաջողութիւն է ուզում ունենալ, նա պիտի կանանցը հաճելի դառնայ: Այս մի հին ճշմարտութիւն է:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Դու էլ այնքան հետամուտ ես այդ ճշմարտութեանը, որ էլ ամենւին ժամանակ չես գտնում երեսիս նայելու:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Դու, սիրելիս, իզուր ես ինքդ քեզ տանջում.... չ'պէտք է այդ աստիճան կասկածաւոր բնաւորութեան տէր լինել...:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (Բնորոշմամբ) Ո՞վ է մեղաւոր. դու չես տեղիք տուողը: Այո՛, ես շատ անհանգիստ եմ լինում, երբ մենակ եմ... Ես տանջում եմ հոգւով և միշտ երեւակայում եմ, թէ ահա այդ միջոցին դու նստած ես մի այնպիսի տիկնոջ մահճակալի մօտ, որ հէնց քեզ հրաւիրելու համար հիւանդ է ձեռացել, մօտդ կոտրտվում է և քեզ աչքով է անում: Քանի մտածում եմ այս բաները մաշվում եմ և հալվում...:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Հիւանդ երեւակայութեան պտուղ է այդ, ուրիշ ոչինչ:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ: Իսկ եթէ իրողութիւն լինի և փաստեր ունենամ:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Ես մեղաւոր չեմ, եթէ դու ամէն լսածիդ հաւատ ընծայես:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Ո՛չ, ո՛չ: Ես հաւատում եմ միայն սրտիս զգացածին: Իսկ սիրտս միշտ լիշեցնում է ինձ, որ դու ինձ չես սիրում, որ դու պսակուեցիր վրաս լսի հաշիւներիդ համար:

ՆԱԽԱՐԱՐ. (Հեռաժայռով) Հեղինէ:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Այո՛, հաշիւների համար: Յիշում ես թէ դու ինչ էիր, երբ մենք ծանօթացանք: Մի աղքատ ընտանիքի դաւակ, միշտ չքաւորութեան մէջ, հազիւ եկել էիր համալսարանից, ոչ անուն ունէիր, ոչ դիրք, ոչ դրամ, երբ մենք ծանօթացանք: Ես քեզ տուի ամենայն ինչ՝ խոշոր դրամագլուխ, փառաւոր ազգականութիւն, հոչակ, դիրք: Այդ բոլորը ստանալու համար՝ դու ինձ ակամայ կամօք ստիպուած էիր վեր առնելու: Մի թէ ես չզիտեմ... (չափ է լինում):

ՆԱԽԱՐԱՐ. (Վեր հեռաժայռով Կեղեցիկ և Կիսաբանական խոսքով) Պատիժ է: (Կիսաբանական խոսքով) Հանդարտուիր Հեղինէ, հանգստացիր և այն ժամանակ դու ինքդ կը հասկանաս թէ ինչ դատարկ բաներ ասացիր (չեռն հեռաժայռով): Այսպէսով դու ոչնչացնում ես քեզ և ստորացնում ինձ...:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (Կարգաւորով լայ լինելու և Երեւոյ չեռնով խոսքով) Եթէ դու ինձ դոնէ փոքր ինչ սիրէիր, դու կը հասկանայիր իմ ցաւը և վիշտը:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Լսիր ինձ. հանդարտուիր. մի եր-

Լակալիր քեզ զանազան դատարկ բաներ և հաւատացիր, որ իսկոյն կը փարատուիս ցաւիցդ էլ, մտատանջութիւնիցդ էլ:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Ա՛խ, Նիկողայոս (-դէլով չեմք):

ՆԱԽԱՐԱՐ. Այո՛, այս իմ բարի խորհուրդն է:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (Նիկոլ Նայում է համայնում) Սիրելիդ իմ (պաշտ է չեմք և շրէռնչներէլը չէ հեռացնում):

ՆԱԽԱՐԱՐ. (Նայելով ժամացոյցին) Ինձ արդէն ժամանակ է հազնուելու. ընդունելութեան ժամն է:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (Վեր կենալով) Միշտ այդպէս է, միշտ քեզ ինձանից խլում են:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Ի՞նչ անել, գործն է պահանջում: Քո բերած դրամը ապագայում մեզ հաղիւ կը բաւէ. այժմ պարտական ենք դեռ ինքներս աշխատիլ: Ահա՛, երբոր կը հարստանանք, մենք էլ մայրաքաղաքում ապահով և փարթամ կեանք կը վայելենք և այն ժամանակ ես էլ շատ ազատ միջոց կունենամ միշտ հետդ լինելու:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (Հարցալու Նայելով համայնում) Այն ժամանակ... (կոչելով հարստաց և ցածր չափով) «Այն ժամանակ» չեմ թողնիլ ինձ...

ՆԱԽԱՐԱՐ. Ի՞նչ բաներ ես մտածում, Հեղինէ,

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Ա՛խ, այդ մտածմունքներն են, որ ինձ սպանում են (սիրտ դուրս է գնում):

ՆԱԽԱՐԱՐ. (Քննելով) Համը դնաց. այս տեսարանները համբերութիւնս հատեցնում են: Բայց ինչ անեմ... ինչպէս վերջ տամ...

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ II.

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ և ՄԻՋՆՈՐԻԵԱՆ (շապի շէրս վաշտով, չեմքն ի Լուշի):

ՄԻՋՆՈՐԻԵԱՆ. Ի՞նչ կեղտոտ բան, ի՞նչ ցածութիւն:

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ. Ի՞նչ է պատահել.

ՄԻՋՆՈՐԻ. Ահա կարդացէք, տեսէք ինչեր են կպցրել փողոցում:

ՆԱԽԱՐ. Ի՞նչ է (հարստ է) «Ֆիշիկ Նախարարեանը պատիւ ունի յայտարարելու, որ ստիպուած լինելով այս քանի մի օրուայ մէջ հեռանալու քաղաքիցս... ծախում է իւր կահկարասիքը և իրեղէնները ամենաաժան գնով»:

ՄԻՋՆՈՐԻ. Տեսնում էք ինչ ոտոր միջոցների են դիմում:

ՆԱԽԱՐ. (Լուշի խաչով վրա դնելով) Ղատ լիմար և լիրբ հանաք է:

ՄԻՋՆՈՐԻ. Այդ ոչ թէ հանաք է, այլ մի չարութիւն, որի նպատակն է ձեր վարկը վալր զցել և վնասել ձեզ: Այդ չար նախաձի պտուղ է և ես ամեն ճիգս պիտի թափեմ հեղինակին հրապարակ դուրս բերելու:

ՆԱԽԱՐ. Իրաւ, ում գործը պիտի լինի այդ բանը:

ՄԻՋՆՈՐԻ. Ես մէկի վրայ թէ և կատկած ունիմ, բայց քանի որ հաստատ փաստեր չունենամ, չեմ ասիլ անունը:

ՆԱԽԱՐ. Իմ կարծիքով՝ չարժէ ոչ վրդովուիլ, ոչ ուշադրութիւն դարձնել, այլ պէտք է արհամարհանքով բանի տեղ չդնել...

ՄԻՋՆՈՐԴ. Իսկապէս այդպէս էլ պէտք էր անել, բայց ոչ մեր գաւառական քաղաքում: Արդէն ժողովուրդը այստեղ ու այնտեղ դիզուած հետաքրքրութեամբ կարդում է պատերին կապրած այդ թերթիկները, որոնցից մինը հազիւ կարողացայ պոկել և բերել: Կարգացողները հիմալ կը սկսեն դատել, քննել՝ թէ ինչէ պատճառը, որ դուք այդպէս շուտ հեռանում էք այստեղից. էլ ինչ ասես կասեն. զրոյին էլ այդ էր հարկաւոր:

ՆԱԽԱՐ. Բայց ինչու համար... Ո՞ւմն ինչ եմ արել... Եթէ պ. Հէքիմեանը վրաս քնթուել է, թէ ինչու եմ եկել այստեղ բժշկութեամբ պարապելու, կարծեմ իրաւունք չունէ, որովհետեւ ձեր քաղաքը այնքան բազմամարդ է, որ դեռ մի հինգ ուրիշ բժիշկների համար էլ գործ կը գտնուի այստեղ. իսկ եթէ նրա հիւանդները ինձ են դիմում—իմ մեղս չէ:

ՄԻՋՆՈՐԴ. Ես դեռ ոչինչ չեմ կարող ասել, մինչև որ ճշտութեամբ չիմանամ:

ՆԱԽԱՐ. Ես հաւատացած եմ, որ գործի մէջ խառն է տիկին Հէքիմեանը, որ ամենից շատ է դիմուած իմ դէմ...

ՄԻՋՆՈՐԴ. Նա, ընդհակառակը, յարգանքով է վերաբերվում դէպի ձեզ:

ՆԱԽԱՐ. Մի հաւատաք: Գիտացէք, որ եթէ ես

այստեղ մի նախանձող թշնամի ունիմ—դա տիկին Հէքիմեանն է, իսկ նորա նման թշնամին վտանգաւոր է և ես պիտի նուաճեմ այդ թշնամուս:

ՄԻՋՆՈՐԴ. Բայց նա ինչ վնաս կարող է տալ ձեզ:

ՆԱԽԱՐ. Համարեա թէ ոչինչ: Անուամենայնիւ քանի որ նորա մէջ կայ ցանկութիւն ինձ վնասելու, ես էլ պարտաւոր եմ նորան նուաճելու և այնպէս հանդարտացնել, որպէս հանդարտացնում են վայրենի կենդանիներին...

ՄԻՋՆՈՐԴ. (Ընդհարելով) Չեմ կարծում թէ այդ ձեր անկեղծ զգացմունքը լինի: Ներեցէք ինձ, բայց կանանց վերաբերութեամբ այդպէս խօսել չէ կարելի:

ՆԱԽԱՐ. Ես ամենևին չուզեցի ասել, թէ միայն այս կէտից եմ նայում իզական սեռի վրայ: Ընդհակառակը, իմ զաղափարները կնոջ բարձր կոչման մասին ձեզ յայտնի են և եթէ ինձ կարելի է մի բանում մեղադրել, այդ այն է որ սիրտս չափազանց զգայուն է դէպի գեղեցիկ սեռը:

ՄԻՋՆՈՐԴ. Գաղափարների մասին մի ուրիշ ժամանակ էլ կը խօսինք, իսկ հիմալ ես շտապում եմ. տիկնոջը իմ յարգանքս մատուցէք. ցտեսութիւն (բարեւ է քեզ):

ՆԱԽԱՐ. (Էհեւ): Ընորհակալ եմ, եթէ ժամանակ ունենաք դարձեալ մտէք այսօր:

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ III.

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ. (մենակ)

ՆԱԽԱՐԱՐ. (Կոմիտասի հետ) Օյինը վատ չէ սկսուած: Մէջը մի հմուտ անձն է խառը, բայց թէ ո՞վ... Իրաւ որ այսպիսի փոքրիկ քաղաքներում այդպիսի դէպքերը մեծ նշանակութիւն ունին և մէկ անգամից կարող են դատաւիճիւ կարգաւ մարդուս դիտին: Իհարկ է տիկին Հէքիմեանը հիմա՛յ ուրախութիւնից չկա՛յ. լաւ, տիկին, տեսնենք երազն 'ի բարին կատարի թէ 'ի չարն: Սակայն այս մտածմունքներից բան չի դուրս գալ. ընդունելութեան ժամն է, գնամ հաղնուիմ (գնամ է 'ի-ի հաճեալ):

ԵՐԵՒՈՅԹ IV.

ՍԱՀՄՈՍԵԱՆ, և այլա ՊԱՐԶԱՄՏԵԱՆ

ՍԱՂՄԱՍԵԱՆ. (Կգուշու-Լեւոնի Դերմանի ինչ-
 ֆորմիսի ինչու) Վարը կարծեցին թէ Հիւանդ եմ,
 դօխտուրին մօտ կուգամ, Համա միտքս ուրիշ է: Քա-
 նի մը օրէն աղջկան Հարսանիքը պիտի եղնի. տէր-
 տէրինց Գեորգին կը ճանչնաք, ան որ ուեղղնի ուղ-
 լապկէնիան է, անոր տուեր եմ, Ատուած շնորհաւոր
 րնէ: Ասօր ալ կարգըցինք թէ դօխտուրիս Հրաման
 եկած է, որ քաշուի երթալ աս աշխարհէն. ան ալ
 ունեցած չունեցածք սհաթ ու կիսուան մէջ պիտի

Ճախէ եղեր... Կարելի է, ըսինք, մեղի ալ պիտանա-
ցու բան եղնի... Կարծեմ թէ ես առաջինն եմ, դեռ
մարդ եկած չունի...:

ՊԱՐԶԱՄՏԵԱՆ (սեպտեմբերի 1-ին, յետո՛ւ Սաղմոսեանի
սեպտեմբերի 4-ամսոյն) ՅԱՅՐՈՂՈՒՄ ԺԱՆՈՐ...

ՍԱԶՄՈՍ. Ասճո՛ղ բարի՛ն...

ՊԱՐԶԱՄՏ. Ո՞վ ունիս հիւանդ.

ՍԵՂՄՈՍ. Հէջ. փառք Ասծոյ. մենք առուստու-
րի եկած ենք:

ՊԱՐԶՍՄՆՆԵՆ. Ես ալ: Ղիտակն ըսեմ, շատ կը ցա-
վիմ գօխտուրին ասանկ խաշտառակ երթալուն: Պատ-
ճառը, կըսեն, հին գօխտուրին կնիկն է. աս անոր
հետ սիրահարութիւն ըրէր է, անոր էրիկն ալ գու-
բերնաթին զրեր է, ան ալ խիստ հրաման գրէր է
ասօր թէ՛ «կորսնէ ատ տեղէն»...:

ՍԱՀՄԱՌ. Ինձի ատանկ չըսին. ասոր կինը, կրտսեն, ասիգնացի շինէր է, անոր համար Սիբիրեայ կը քշուին:

ՊԱՐԶԱՄՏ.. Դու սա աթոռը կը համընիս...

ՍԱՂՄՈՍ. Ղիտակը ես մեծ սեղանը կուզեմ...
(Երևում է Էլ Իմ Կառնիքը արհեստագործ Էն Խաճ):

ፎጥፍጥፍጥ V.

ՆՈՅՆՔ Է ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ. (Զեյն գալով՝ աղաչ-
անում, ուր էք, ինչ էք կամենում:

ՊԱՐԶԱՄՏԵԱՆ և ՍԱՂՄԱՍԵԻՆ (Դուրիս) Հրատա-
րակած էք, որ...

ՆԱԽԱՐ. Թողէք և դուրս հրամայեցէք:

ՊԱՐԶԱՄՏ. Ինքներդ... զրած էք որ աժան...

ՆԱԽԱՐ. Աչինջ չեմ զրած, խնդրում եմ՝ դուրս
զնաք:

ՍԱՂՄԱՍ. Մենք առանց փառալի չենք եկեր...

ՆԱԽԱՐ. Ես ձեզ դարձեալ խնդրում եմ դուրս
երթալ:

ՊԱՐԶԱՄՏ. Ինքը կը կանչէ, ինքը կը փոխտէ...

ՆԱԽԱՐ. Ոչինչ չունիմ ծախու, ձեզ մոլորա-
ցրել են...

ԵՐԵՒՈՅԹ VI.

ՆՈՅՆԻ և ՏԻԿ. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ

ՏԻԿ. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ. (Երևա Բաշկալ) Նիկողայ Իա-
նիչ, Հոգիս, ուր, ուր էք դնում...

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ. Ոչ մի տեղ չեմ գտնում: Պատե-
րին կայցրած յայտարարութիւնը — մի չիմար սուտ է՝
իմ թշնամիներից հնարած, (Դուրիս) իսկ ձեզ, պա-
րոններ, ես խնդրեցի դուրս երթալ...

ՍԱՂՄԱՍ. Կը ներէք, աղաս եթէ մենք...
(Դուրս է գնում):

ՏԻԿ. ՄԱՀՏԵՍ. Ո՞րքան ուրախ եմ որ չէք զը-
նում: Դուք հիմալ ինձ նոր կեանք տուիք: Չեզա-
նից զրկուիլը դիտէք թէ ինչ կը նշանակէ:

ՆԱԽԱՐ. Զնորհակալ եմ, Զարլոտայ Սալէլէվնայ,
խնդրեմ նստեցէք, (Պարզամտ) Եղբայր, քանիցս
խնդրեցի, որ դուրս գնաք...

ՊԱՐԶԱՄՏ. Ես բժշկուելու ալ զործ ունիմ...

ՆԱԽԱՐ. Վաղը հրամայեցէք, այսօր չեմ կա-
րող ընդունել:

ՊԱՐԶԱՄՏ. Տղուս գլուխը կը ցաւի:

ՆԱԽԱՐ. Վաղը բերէք:

ՊԱՐԶԱՄՏ. Կուգէի իմանալ հիւանդութիւնը և
խորհուրդ հարցնել...

ՆԱԽԱՐ. Այսօր չեմ կարող...

ՊԱՐԶԱՄՏ. Յատուկ ներողութիւն, եթէ աղալիս
գլխացաւունք եղանք (Դուրս է գնում):

ԵՐԵՒՈՅԹ VII.

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ և ՏԻԿԻՆ ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ.

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ. Այո, Զարլոտայ Սալէլէվնայ,
տեսնում էք ինչ խաղեր են խաղում գլխիս իմ թըշ-
նամիքը...

ՏԻԿ. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ. Դուք չէք կարող երեւա-
կայել, թէ ինչ տպաւորութիւն ունեցաւ մեզ վրայ
այդ յայտարարութիւնը: Չեզանից չզրկուիլ և մնալ
դարձեալ բժիշկ չէք իմեանի ձեռքին — ո՞չ աւելի լաւ
է մեռնել: չէք իմեանը կանանց կազմուածքի մասին
ամենաւին հասկացողութիւն չունէ: Նա շատ կոպիտ
է. կնոջ ջղերը թէ ձիու ջղերը նորա աչքում միև-

նոյն բաներն են: Բայց չէ որ կնոջ առաւելութիւնը նորա կրքերն են. սիրահարութիւն է թէ ատելութիւն, առաքինութիւն է թէ մոլութիւն — ամեն բանի մէջ կինը նախ և առաջ կրքի զոհ է: Կանանց բնութեան պայմանները հասկանալու համար բժիշկը պէտք է փոքր ի շատէ հոգեբան լինի: Իսկ Հէքիմեանը ինչ հոգեբան է: Նա մեր վարմունքի մէջ ոչ մի բարոյական շարժառիթ չէ ընդունում: Ամեն բանին նա այնպիսի պատճառներ է տալիս, որ օրինաւոր կինարմատը ամօթից կը կարմրի: Նա միշտ տղամարդկանց կողմն է. իսկ սեմը չէ յայտնի որ մեր կեանքի թունաւորողներն էլ տղամարդիկն են...:

ՆԱԽԱՐ. Ձեր ամուսինը, տիկին, իւր բարի բնութեամբ, կարծեմ, այդ մասին բացառութիւն է կազմում...:

ՏԻԿ. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ. Ո՞վ ասաց ձեզ, աշխարհքին յայտնի է որ իմ դժբաղդութեան պատճառը իմ Հայրապետ Արխիպիչի թուլութիւնն է: Նա երբեք ընդունակ չէ եղել ինձ հասկանալու. Երբ մէր ցաւին դարման անելու համար մէկ անգամ դարձանք բժիշկ Հէքիմեանին, զիտէք ինչ լանդուզն պատասխան տուեց ինձ՝ «եթէ կուզես, ասաց, որ ամուսինդ մի քանի տարի էլ ապրի, հանգիստ թող նորան և մի զրգուիր»: Արի ու դիմացիր նորա կողմութեանը: Նա չէ ուզում հասկանալ, որ երբեմն արիւնը գլուխս ընկած այնպիսի դրութեան եմ հասնում ես, որ պատրաստ եմ ամէն բան, ինչ որ միայն ձեռքս

ընկնի, կոտրեմ, փշրեմ: Իսկ Հէքիմեանը միշտ կրկնում է ինձ միւսնոյն բանը թէ «դու տիկին, քո անդուստ կրքերով մարդուդ շուտով գերեզման կիջեցնես»...: Ասացէք խնդրեմ, այդ բժշկի պատասխան է... Մի հարցնող լինի թէ քեզ ինչ, մարդը իմս չէ, դու ինչ նորա սրտացաւ ես դուրս եկել: Մի անգամ էլ, զիտէք. լանդուզնութիւնը ինչ տեղը հասաւ: Բրանեց ինձ մի ընկերութեան մէջ և հարցնում է՝ «դու, ասում է, այստեղացի բնիկ հաջի Սեղբոսի աղջկիւր չե՞ս». «այո» ասում եմ: — «Քո սկզբնական, մանկութեան անունը ձողակաթ չէ՞». «այո» ասում եմ: «Ուրեմն ինչպէս, ասում է, ձողակաթը ձարլօտայ դարձաւ, իսկ հաջի Սեղբոսը — Սափելի, որ հիմայ դու ձարլօտայ Սափելիւնայ ես կոչւում»: Ամէնքը ծիծաղեցին և ես այնպէս կարմրեցի, այնպէս կարմրեցի...

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ VIII.

ՆՈՅՆՔ և ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ (շէքսպիր)

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ. Աննա Գալիլիովնայ... Ո՞րքան պատիւ մեզ համար...

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ. Այս րոպէիս լուր բերին թէ դուք դնում էք... Բարև ձեզ ձարլօտայ Սափելիւնայ...

ՆԱԽԱՐԱՐ. Եւ ծախում ենք մեր կահ կարասիքը...

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Այո, այնպէս լսեցի, թէ ամէն բան ծախում էք և գնում:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Դուք էլ հաւատացիք...

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Ի՞նչ կալ զարմանալու...

ՏԻԿ. ՄԱՀՏԵՍ. Բարեբաղդաբար բոլորը սուտ է և այդ յայտարարութիւնն էլ ստոր մարդկանց գործ է: Նիկողայ Իվանիչը չէ գնում (չէ՞ր քանչիւ) և չէ էլ գնալ ու չի թողնիլ մեզ մենակ, որովհետեւ դիտէ որ մենք մեծ հաւատ ունինք դէպի իւրեան, որ մենք իւրեան պաշտում ենք: Ես հիմալ գնամ: Նիկողայ Իվանիչ այսօր անպատճառ անցէք մեր կողմը: Յտեսութիւն:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Յտեսութիւն ձարլօտայ Սալէլէվնայ, շնորհակալ եմ...

ՏԻԿ. ՄԱՀՏԵՍ. (չէ՞ր «չէլ») Հաւատացած կացէք, Նիկողայ Իվանիչ, որ մենք ամէն միջոց գործ կը դնենք, որ դուք մեղանից երբէք չը հեռանաք, (սիւնի հէքիսին ի՞նչ ի՞նչ) բարեւ արէք ձեր ամուսնուն (Դուք է գնում):

Ե Ր Ե Ի Ո Ց Թ IX.

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ և ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ. Ձառ ուրախ եմ, որ ձեր զընալը սուտ է դուրս գալիս: Յոյս ունիմ, դուք այս րոպէիս էլ համոզուեցիք տիկին Մահտեսեանի խօսքերից, թէ ո՞րքան մեծ կորուստ կը լինէր մեզ համար եթէ իրաւ դուք այստեղից հեռանայիք:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Խնդրեմ, թողէք ձեր ծաղրը:

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Ի՞նչու էք ընդունում որպէս ծաղր: Միթէ ես էլ չեմ կարող լինել այն կանանց հաշվում, որոնք ձեզ պաշտում են և առանց ձեզ չեն կարող ապրիլ:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Միտերնիդ է, որ դուք ինձ մի անգամ ատացիք, թէ բովանդակում էք ձեր մէջ կանացի բոլոր պակասութիւնները: Ես հիմալ ստիպուած եմ հաւատալ, որ այդ բոլորովին ճիշտ է:

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Դուք էլ այն ժամանակ ինձ պատասխանեցիք, կարծեմ, թէ ես «անտանելի» եմ:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Ո՛չ «անտանելի». ես արացի որ դուք «հրապուրիչ» էք:

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Հիմալ տեսնում էք որ ամենեւին «հրապուրիչ» չեմ: Ուրեմն յետ առէք ձեր խօսքերը:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Ընդհակառակը. ես կրկնում և պընդում եմ, որ ոչ միայն հրապուրիչ էք, այլ և մեզ զմայլեցնող, յափշտակող, դժուեցնող.

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Հա՛, հա՛, հա՛ (սիւն յէս հաշուելով և համար չէլով) Ներեցէք, որ անհանգիստ արի...:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Զնորհ արէք տիկին: Ես այնքան երջանիկ եմ ձեզ այստեղ տեսնելով, որ ուրախութեամբ պատրաստ եմ ներել այն յիմարին, որ տարածել է իմ փախչելու յայտարարութիւնը: Ես մինչև անգամ շատ շնորհապարտ եմ նորան (չէ՞ր «այի» է):

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. (Վէր ի՞նչ) Յտեսութիւն:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Մի րոպէ խնդրեմ սպասեցէք:

ԵՐԵՒՈՅԹ X.

ՆՈՅՆՔ և ՄԱՐԻԱՄ (սկզբում)

ՆԱԽԱՐԱՐ. (նշում հանդիպում) Խանութը տանն է:
ՄԱՐԻԱՄ Ոչ գնաց...

ՆԱԽԱՐԱՐ. Ոչ ոքի չընդունել. ասա որ տանը չեմ.

ՄԱՐԻԱՄ Զատ բարի (հարս է գնում):

ՆԱԽԱՐԱՐ. (սկզբում չհանդիպում) Սպասեցեք, Աննա Գավրիլով-
նայ, աղաչում եմ, մի գնաք, մոռացեք մի բոլոր սր
գուք իմ թշնամին էք:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ձեր թշնամին. ինչ իրաւունքով
էք գուք ինձ այդպէս անուանում:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Նստեցեք, խնդրեմ, և ես այս բո-
լորս իմ ատածս հաստատեմ. (հանդիպում է ՄԱՐԻԱՄ, Բայ Գրիգոր հարսին) խնդրեմ հրամայեցեք. ձեզ
համար, կարծեմ, ոչինչ չարթէ շնորհել ինձ քա-
նի մի բոլոր...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Բայ ինչպէս շնորհել ձեզ քանի մի
բոլոր—որպէս ձեր թշնամի, թէ որպէս ձեր սիրահար:

ՆԱԽԱՐԱՐ Ոչ այս և ոչ այն. լոկ շնորհ արեք
ինձ՝ փոքր ինչ ձեզ հետ զրոյց անելու. խնդրում եմ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (հարսին հանդիպում) Մի ասա-
ցեք, խնդրեմ, ինչու գուք ինձ ձեր թշնամի էք
համարում:

ՆԱԽԱՐԱՐ. (հարսին հանդիպում) Այո, գուք իմ թշն-

նամին էք և այն էլ իմ բոլոր թշնամիներէց ամե-
նավտանգաւորը: Վտանգաւոր էք, որովհետեւ գուք
կին էք, իսկ կին թշնամի ունենալը մի և նոյն է
թէ մի բարակ չուանի վրայ կախած լինի մարդ խորը
անդունդում և բոլոր բոլոր սպասում լինի իւր կոր-
ծանումը: Իսկ երբ որ այդ կինն էլ...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (հարսին հանդիպում) Ուզում էք ասել՝ լի
է ամէն տեսակ պակասութիւններով:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Ոչ թէ պակասութիւններով, այլ
երբ այդ կինը ձեզ նման խելօք է, հեռատես և
հրապուրիչ է—ահա այն ժամանակը կրկնապատկւում
է մարդուս վտանգը: Սակայն, գիտե՛ք տիկին, ինձ
համար աւելի սիրելի է որ գուք ինձ միշտ ատե՛ք,
քան թէ անտարբեր գտնուիք դէպ ինձ: Ձեր ատե-
լովը՝ գուք գոնէ լիշում էք ինձ: Ես այդ բանին
աւելի ուրախ կը լինիմ, քան թէ բոլորովին մոռաց-
ման տալիք ինձ: Մեր ծանօթութեան սկզբից ես
շուարուած մնացի, երբ այսպիսի լետ ընկած գաւա-
ռում բաղդ ունեցայ պատահել ձեզ պէս մի շնորհալի
տիկնոջ, մինչդեռ գուք, ուղիղն ասեմ, զարդ պի-
տի լինիք աւելի ընտիր հասարակութեան: Գուք
այստեղ, գիտե՛ք, ինչ բանի կը նմանիք—երևակա-
ցե՛ք մի ամալի դաշտում՝ խոտերի կամ վայրենի
ծաղիկների մէջ փայլում լինի մի պատուական, սի-
րուն վարդ....

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Միշտ գաւառի մէջ բնակուելով,
մեր ականջը ի հարկ է սովոր չէ այդպիսի փաղաք-

հէտեոս-ճ է նորան միշտ նախասէնեալն եւ չիշ Ժամանակից վերադարձանս)։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (Գլխաւորն առնելով, Դէսայ) Չէ, սորան իմ ամուսինը չպէտք է բժշկէ։ Մինչեւ անգամ իմ ներկայութեամբ համարձակուեց ասել թէ զինաթափ է լինում։ Պարզ է, որ արդէն մարդուս մոլորացրել է, զլսից հանել է եւ չէ ամաչում, գալիս է տունս, առանց պատկառանքի յայտնում, որ իւրեան յաղթուած է համարում, այն էլ... այն էլ իմ աչքի առաջ։ Սորանից էլ աւելի յանդգնութիւն։

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ XII.

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ, ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ Լ ՍԻՐԵԿԱՆ
ԱՂԱՅ (միասին հռնելով)

ՍԻՐԵԿԱՆ (որպէս իշխող եւ որսածած չեւոյեցող շարադարձ է իշխողի գոհակիցն) Ելենայ Պաւլովնայ, իմ հրեշտակս, իմ թանկագին գոհարս (որպէս է չեւոյե)։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ. Ա՛խ, Սիրեկան աղայ, չ'գիտէք թէ որքան վրդովուած եմ...

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ի՞նչ պատճառաւ իմ աչքի լոյս...

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Դուք ոչինչ չէք լսել...

ՍԻՐԵԿԱՆ. Բնաւ։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Այս գիշեր պատերի վրայ թղթեր են կպցրել, որ իբր թէ մենք գնում ենք եւ շտապ

ծախում ենք մեր իրեղենները։ Կարգացէք ահա (որպէս է յայտարարութիւնը)։

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ի՞նչ... անկարելի բան է...։ Յոյց տուէք խնդրեմ (այնպէսէլ հռնելով եւ խորապիշ) Հը՛մ... ա՛յ անիրաւներ... աս փշութիւն չէ՞ մի... կարելի բան է ասանկ լրբութիւն։ Արդեօք ո՞րուն արածն է...

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Ի հարկէ պարոն Հէքիմեանի եւ իւր սիրուն տիկնոջ, որ այս բոպէիս էլ այստեղ էր եւ եկել էր տեսնելու թէ ինչ ազդեցութիւն ունեցաւ մեզ վրայ իւր գեղեցիկ արարմունքը...

ՍԻՐԵԿԱՆ. Իրաւ, աս բոպէիս պատահեցի անոր ձեր վարի դռանը եւ, ճշմարիտն ասեմ, շատ ալ դարմացայ։ Ատոր համար եկել էր, հը՛մ, հիմայ հասկացայ։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Տիկին Հէքիմեանը մի ուրիշ կարևոր գործ էլ ունէր յատկապէս մարդուս մօտ (որպէս է համանայ վրայ որսու ժողովուրդ)։

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ի՞նչ գործ աչքի լոյս։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Թող ինքը բացատրէ։

ՆԱԽԱՐԱՐ. Ի՞նչ տարօրինակ ձևով ես խօսում, Հեղինէ։ Գալու նպատակը շատ պարզ է, տիկին Հէքիմեանը ցանկանում է ինձ մօտ բժշկուել։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Լսում էք, Սիրեկան աղայ, նա ցանկանում է ամուսնուս մօտ բժշկուել։

ՍԻՐԵԿԱՆ. (Ինչն իրան) Որոգայթը շատ աղէկ է լարուած. (որինաջը) Նիկոլայ Իվանիչը այնպիսի քաջ բժիշկ է, որ տիկին Հէքիմեանի ցանկութիւնը, աչքիս լոյս, շատ հասկանալի է։

ՏԻՎ. ՆԱԽԱՐԱՐ. Այդ է ցաւը որ շատ հասկանալի է:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Գիտէ՞ք աչքիս լոյս, Հէքիմեանը ինքը թէ՛ և շատ պատուական մարդ է, բայց բոլորովին թուլացել, ընկել է, նա մանաւանդ որպէս բժիշկ: (Նախաբարեանին) Չէ՞ք կարող երևակայել, աղաս, թէ ինչ ձև բժշկութիւն կ'ընէ. անոր սիրածը լուծողականն է ու եախուն. պէտք է, պէտք է՝ եախու կպցուր. ամէնիս կաշին ալ փրցուց: Քսելու դեղեր կուտայ, քաղցր վարդաջուրներ կը խմցունէ, ասանկ երեխայական բաներ. հէ, հէ, հէ: Հրամանքներդ երբ եկաք, դեղագործ Աղօլֆը ապշած մնաց. ձեր պատուերները կատարելու համար խեղճը ոչ աս ունէր, ոչ ան. շատ դեղօրէից անուններն ալ առաջին անգամը կը լսէր: «Ահա սա, կըսէր Աղօլֆը, սա էսկ և իսկ բժիշկ է, կատարեալ դիտնական. Հէքիմեանին չի նմանիր»: Խեղճ մարդը վաղեց զնաց Թիֆլիս նոր դեղօրայք առնելու և քիչ մալ բան սովորելու... հէ, հէ, հէ: Ուրեմն, տիկին Հէքիմեանը ձեր քովը պիտի բժշկուի: Զատ աղէկ: Է՛յ: Կարծեմ թէ իր ամուսինը չ'պիտի արգելէ...

ՏԻՎ. ՆԱԽԱՐԱՐ. Բայց ես պիտի արգելեմ:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Հեղինէ, ձեռք վեր առ, խնդրեմ, դատարկ բաներ ասելուց:

ՏԻՎ. ՆԱԽԱՐԱՐ. Գու ինչու ես նորան պաշտպանում:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Նորան պաշտպանելը այն ժամանակ հարկ կը լինէր, եթէ քոյ մեղադրանքը փոքր ի շատէ իրաւացի լինէր. իսկ մեղադրել տիկին Հէքիմ-

եանին լոկ այն պատճառաւ, որ նա ցանկանում է ինձ մօտ բժշկուիլ—այդ զրպարտութիւնն է, ուրիշ ոչինչ:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Տիկին Հէքիմեանը գուցէ իր պատճառներն ունէ...

ՏԻՎ. ՆԱԽԱՐԱՐ. (Ընդհարելով) Ի՞նչ պատճառներ կարող է ունենալ: Պատճառներ, իհարկ է, շատ և շատ կը գտնուին մի այնպիսի կնոջ համար, որ իւրեան նպատակ է ընտրել տարիաժուներ ժողովել, որ չ'գիտէ իւրեան պահել: (Մանասին) Գու միթէ լաւ կարծիքի ես նորա մասին:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Ես ոչինչ կարծիք չեմ ուզում յայտնել, որովհետեւ դու շատ աւելորդ բաներ ես ասում:

ՏԻՎ. ՆԱԽԱՐԱՐ. Սիրեկան աղաւ, դուք դատեցէք, խնդրեմ, միթէ ասածներս ուղիղ չեն: Միթէ օրինաւոր կինը հասարակութեան մէջ իւրեան տնայալէս կը պահէ, որպէս նա է պահում: Նրա այն ձևերը, այն բարձր ծիծաղը, այն երկմտանի սրախօսութիւնները... իսկ հազմւտը... ուշադրութիւն դարձրել էք, որքան անճշակ, անվայել...:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Այդ մասին ալ, աչքիս լոյս, դուք աննման էք և օրինակելի: Գուք քաղաքիս կանանց դարդն էք: Սրհնուի ծնունդդ, հրեշտակդ իմ: Հագուստիդ պարզութենէն ու ճաշակէն իսկոյն կիմացուի թէ ինչ պատուական գերդաստանի զաւակ էք: (Վէր է ասում յայտարարութիւնը և փոքր ինչ հարածէլուց

յէպէս) Ես դարձեալ չեմ հասկանար թէ որուն արածն է այս խայտառակութիւնը:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Իհարկ է Հէքիմեանի...

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ձեմ կարծեր: Սակայն, ո՞վ զիտէ, նախանձէն ամէն չարիք սպասելու է: Միթէ առանկ գործ անոր կը վայելէր... չեմ կարծեր նա եղնի: Իսկ եթէ ձեր կարծիքը իրաւ է, սաստիկ վրէժխնդրութեան արժանի է...

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Ամուսինս Հէքիմեանից չարաչար վրէժ առնելու միջոցը ահա գտել է. սա կամենում է նորա կնոջը բժշկել, հա, հա, հա...:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Հեղինէ...

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Տիկին Հէքիմեանը արդէն իմ առաջը յայտնեց, որ «զինաթափ է եղել և նուաճուել», իսկ հիմայ երբ կսկսի բժշկուիլ Նիկողայոսի ձեռքով...

ՆԱԽԱՐԱՐ. (Խառաւէտաբէ ընդհարելով) Խնդրեմ դադարել...

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (Խեղճ Վէր Լաւելով) Իսկ ես վրձնական կերպիւ յայտնում եմ, որ կը սպանեմ ինձ, բայց չեմ թողնիլ որ դու նորան բժշկես, լսեցի՞ր (շատ Դուրս է գնում):

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ XIII.

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ և ՍԻՐԵԿԱՆ ԱՂՈՅ

ՍԻՐԵԿԱՆ. (Խեղ իրան) Աս ալ գէշ չէր: (Նախաբարեանին Խորհչաւէտաբէ) Ելենայ Պալլովնան ասոր ընչու ասանկ...

ՆԱԽԱՐԱՐ. (Խառաւէտաբէ ընդհարելով) Գիտեմ...: Կանացի անտեղի կասկածներ: Երբեմն ջղալին զըրգումը այնպէս սաստկանում է, որ ինքն էլ չը զիտէ թէ ինչ է առում: Մօրիցն է ժառանգաբար անցել, թէ ինչ է, չգիտեմ:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ձեզ նման օրինակելի ամուսինները թանկ պիտի գին դրուին...:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Յոյս ունիմ, Սիրեկան աղայ, որ ձեր այստեղ լսածները մեր մէջ կը մնան:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Կը կասկածիք միթէ, պաշտելիդ իմ Նիկոլայ Իվանիչ: Հետս գերեզման կը տանեմ...:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Ի հարկէ, այս բոլորը տեղիք չէր ունենալ, եթէ այդ խայտառակ յայտարարութիւնը չլինէր (չէտո՞ւ զարհուսէ եւ ինչո՞նք վրայ դրած յայտարարաւէտաբէ):

ՍԻՐԵԿԱՆ. (Ընդհարելով) Ի հարկէ խայտառակութիւն է...

ՆԱԽԱՐԱՐ. Այդ մի լրբութիւն է և ստոր վարմունք:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Բոլորովին ճիշդ է: Ես ըլլայի, վրէժս

անանկ կառնէի, որ յաւիտեան չըմռացուէր: Ահա այսպիսի դէպքերումն է, որ գործ պիտի գնուի «ակն ընդ ականք»: Դու, կրսէի, կուգես ինձ փախցունել և կը հռչակես թէ տանուս իրեղէնները կը ծախեմ. շատ աղէկ. դու ալ, կրսէի, խելագարուել ես և դա- զեթանների մէջ ալ կը հրատարակէի...

ՆԱԽԱՐԱՐ. (ընդհատելով) Խելագարուել...:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ապա ի՞նչ. խելքը զլխուն մարդը հէջ ատանկ բան կը բռնէ: Յնորուել ես, կսէի, գժա- նոցի պէտք ունիս: Նայի՛նք, իրեն դուրեկան կեղ- նի, երբ ամենքն ալ գաղէթան կարդան, գան երեսը նայելու և մտքէն ըսեն թէ «ափսոս մարդ, որ ասանկ եղաւ»:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Հա՛, հա՛, հա՛: Դուք շատ սրամիտ մարդ էք Սիրեկան աղայ:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Ես, աչքի լոյս, փափուկ, զգայուն սիրտ ունիմ: Ասանկ բաներէն ես շատ կը վշտանամ. բայց ամենէն աղէկն է, իհարկէ, թքնէք վրան ու հէջ ուշադրութեան չ'արժանացնէք... Ես ձեր քովը, աղաս, կարևոր խնդիրք մը ունիմ...:

ՆԱԽԱՐԱՐ. Հրամայեցէք:

ՍԻՐԵԿԱՆ. Քաւ լիցի—հրամայեմ: Սա ձախ կողքս կը ծակէ միշտ, կը վախնամ թէ ներսէն աւրուած չլինի...

ՆԱԽԱՐԱՐ. Պատրաստ եմ կարեցածիս չափ օգնե- լու: Հրամայեցէք, գնանք իմ սենեակը, որ նայեմ (Ֆ-ս «Գեղարար» հրատարակչութիւնէն Եւ լուս-Տ): Այս ի՞նչ ձայներ են...

ՍԻՐԵԿԱՆ. Կարծեմ խանութն է...

ՆԱԽԱՐԱՐ. Դարձեալ իստերիկայ... ախ... ներե- ցէք, այս րոպէիս կը վերագառնամ (Տ-ս «Գեղարար» Եւ լուս-Տ):

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ XIV.

ՍԻՐԵԿԱՆ ԱՂԱՆ (Ֆ-ս):

ՍԻՐԵԿԱՆ. (չեւ-չեւ ճիւղելով) Հէ՛, հէ՛, հէ՛: Չէի կարծեր թէ գործը ասանկ յաջող երթայ... Աս միա- միտները հէջ չեն հասկանար, որ կռուացնելուս միտ- քը՝ եղբօրս որդուն—Գրիգորին համար տեղ բանալն է: Չէ՞ որ աս ամառ մեր Գրիգորն ալ դեօխտուր պի- տի աւարտէ: Ի՛շ, երեք բժիշկ շատ կեղնի: Անանկ անելու է որ աս երկուսէն մէկը շուտով քաշուի, հեռանայ աս տեղէն: Գործէն կը տեսնամ, որ մտա- դրութիւնս յաջողելուն վրայ է: Հարի՜քները անանկ տաք տաք կպեր, մէկզմէկու միս կուտեն, որ վախնամ թէ երկուսն ալ չը փախչին: Ինչ և իցէ, Գրիգորին աս գիշերը գրելու է, որ անհոգ եղնի և շտապի գայ...: Ի՛շ, հէ՛յ... Մարգարէն կըսէ թէ...:

ՎԱՐԱԳՈՅՐ:

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՐՐՈՐԴ

Բժիշկ Հէքիմեանի տանը, առաջին գործողութեան տեսարանը:

Ե Ր Ե Ւ Ո Յ Թ I.

ՀԻՔԻՄԵԱՆ և ՍԵՐՈՒՅ (որ Հարսի է Բէրբէն և Տարբէն
«Էնէն»):

ՀԻՔԻՄԵԱՆ. (Խալաթով և հողաշաւիկներով) Կ'սպա-
նեն ինձ, կըսպանեն...

ՍԵՐՈՒՅ. Վե՛վ է քեզի սպանողը, աղաս....

ՀԻՔԻՄ. Ես չեմ դիմանար:

ՍԵՐՈՒՅ. Հէ՛չ, դու քէֆդ քեօք պահէ:

ՀԻՔԻՄ. Ամբողջ աշխարհում խելագարուած
հուշակեցին....

ՍԵՐՈՒՅ. Վե՛վ կը համարձակի:

ՀԻՔԻՄ. Ի՞նչ գիտեմ ով, անամօթ, անխիղճ
լըբերը:

ՍԵՐՈՒՅ. Մի հաւատար, աղաս: Օրինակին հա-
մար՝ հարիֆին մէկը ելլայ ըսէ ինձի՝ «Սերո՛ր, դու
լիմար ես», հէ՛չ կը հաւատամ ես անոր ըսածին:

ՀԻՔԻՄ. Բայց նոքա չէ թէ խօսքով են ասել,
այլ տպել են, տպել (չրափելը չէրափելը) և աշ-
խարհքէ աշխարհք տարածել:

ՍԵՐՈՒՅ. Անկարելի բան է:

ՀԻՔԻՄ. (Ընդհարէլով) Գարձեալ ասում է ան-
կարելի է: Թէ որ անկարելի է, ապա այս ի՞նչ է
(հարբո՛ւ է չրափելը)... «Այժմ եղանակները օր ըստ օրէ
լաւանում են...: Թէ և կարկուտը այս տարի մեղ
ևս»... Հը՛մ, ահա՛ «Ալերջացնելով թղթակցութիւնս,
մի ցաւալի լուր ևս ունիմ հաղորդելու... մեր քա-
ղաքի հինաւուրց բժիշկ պատուելի պ. Հ...., այսինքն
պէտք է կարգալ Հէքիմեանը, որ ամենից յարգուած
մի անձնաւորութիւն է, նորերումս խելագարութեան
նշաններ է ցոյց տալիս. խեղճի զրութիւնը հետզհե-
տէ ծանրանում է և նա կարօտ է օրինաւոր բժըշ-
կութեան»...: Հիմա՛յ իմացա՛ր, տեսար ինչ են տպել,
իբր թէ ես խելագարութեան նշաններ... Հը՛ր...

ՍԵՐՈՒՅ. Թքնէ վրան, ատոր զրոյի հարն ալ
անիծեմ....

ՀԻՔԻՄ. Անիծես, չանիծես, իսկ զրոյը գրել է
և տպել.... «Խելագարութեան նշաններ»... Հը՛ր,
լաւ չէ՛...

ՍԵՐՈՒՅ. Ես վրատ ատանկ բան դըհայ չեմ
տեսներ....

ՀԻՔԻՄ. Այդ էր պակաս, որ դուն էլ տեսնէիր:
Գնա՛ գործիդ:

ՍԵՐՈՒՅ. (Խափա՛յ Խափա՛յ դռներէն Տարբէնով) Կը՛լլայ

որ հարիճին գրածը շիտակ եղնի, վե՛վ գիտէ (բարե-
հաճութեամբ քննելով):

ՀԻՔԻՄ. (Քննելով հարիճի մասն է գալիս) Ի՞նչու են
ինձ այսպէս խայտառակում, ո՞ւմն ինչ եմ արել...
Ի՞նչ կասեն հեռաւոր բարեկամներս... Ո՞ր մէկին
ես հաւատացնեմ թէ խելագարուած չեմ... Ամբողջ
գիշերը չեմ քնել մտածելուց, բաց պատուհանի ա-
ռաջ լուսացրի... Ա՛յ, ա՛յ, ի՛նչպէս մրսացրել եմ
վիզս (յա՛ւեր դժուար չեմ հասկնալ ի՛նչու...): ...ա՛յ...
չէ ես չեմ դիմանալ, ես կը հիւանդանամ... (գոչ-
նալ):

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ II.

ՄԻՋՆՈՐԻԵԱՆ

ՄԻՋՆՈՐԻԵԱՆ (դժուար-բարեհաճութեամբ քննելով իր
նշանը) Ո՛չ ոք չկայ այստեղ: Ո՞րքան ստոր, անվայել
բան է... Մի՞թէ լրագրութիւնը նորա համար է, որ
չար մարդիկ իւրեանց կրքերը յագեցնեն... Բայց
լրագիրը ի՛նչ մեղաւոր է. հեռուից գրել են, նա էլ
ոչինչ միջոց չունենալով վերաստուգելու, հաւատա-
ցել է թղթակցին և տպել... ի՛նչ գիտէ՝ սուտ է թէ
ճշմարիտ... Դու գրողին ասա՛... Չե՛ ես պիտի գտնեմ
այդ անխիղճ հեղինակին և նոյն լրագրութեան մէջ
խայտառակեմ...:

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ III.

ՄԻՋՆՈՐԻԵԱՆ և ՏԻԿԻՆ ՀԻՔԻՄԵԱՆ

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄԵԱՆ. (նշանաւոր-բարեհաճութեամբ)
Կարդացի՛ք:

ՄԻՋՆՈՐԻԵԱՆ. Այո՛, տիկին, կարդացի և շատ
վրդովուած եմ, որ այդպիսի տղեղ երևոյթները մեր
քաղաքում...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (նշանաւոր-բարեհաճութեամբ) Հիմա՛յ տեսա՛ք թէ
ձեր գոված պ. Նախարարեանը ի՛նչ ընդունակութիւն-
ներ ունէ՛...

ՄԻՋՆՈՐԻ. Ա՛խ, տիկին, այդպէս չի կարելի:
Նախ պէտք է ճիշդը իմանալ, հաստատել և ապա
մատնացուց անել...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Դարձեալ պաշտպանութիւն: Որ
հաղար ասէք — դրողը Նախարարեանն է և իւր սի-
րուն կնիկը...

ՄԻՋՆՈՐԻ. Առանց պարզ ապացուցի միշտ
կարելի է սխալուիլ: Օրինակ՝ անցեալ շաբաթ, երբ
Նախարարեանի մասին այն յայտարարութիւնը տա-
րածուեցաւ, ամէնքն էլ պնդում էին, որ իբր թէ
գրողը դուք էք: Ես չհաւատացի և իրաւունք էլ
չունիմ հաւատալու առանց փաստի...: Այսպիսի զրո-
պարտութիւններով միայն զրգովում են կրքերը:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Մենք, ի հարկ է, մեր մէջն
ենք խօսում... Ես մինչև անգամ կարծում եմ, որ մի

ուրիշ անձնաւորութիւն պիտի լինի Նախարարեանին խորհուրդ տուող... չեմ հասկանում միայն թէ այդ խառնակիչի նպատակը և շահը ինչ է...

ՄԻՋՆՈՐԴ. Ահա ես էլ այդ խառնակիչի ետ-
ևիցն եմ ընկած և չոյս ունիմ որ գտնեմ:

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ IV.

ՆՈՅՆՔ և ՄԻՐԵԿԱՆ ԱՂԱՅ

ՄԻՐԵԿԱՆ. (Եւրոպայի չեմպիոն Կարաթաժ Ժոպէնոմ է Կիշնով) Աննա Գալիլիօյնա, հրեշտակը իմ (հա՛-
բարեւոյ չեմպիոն): Բարեւ աղան (սառնաւրէմի չեմպիոն Դե-
նոմ է Միջնորդեանին):

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Կարգացիք Սիրեկան աղայ:

ՄԻՐԵԿԱՆ. Ալ գլուխս կորցուցել եմ, բերանս
խօսք չի գար. ատանկ բան... դժոխից արմատը...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Սիրեկան աղայ, գնացէք, խընդ-
րեմ, ամուսնուս սենեակը, նա այնտեղ է, փոքր ինչ
միթարեցէք: Երեկոյեան, երբ կարդաց՝ այնպէս
դարձաւ, որ ես կարծեցի թէ իջուածք կստանայ:
Ամբողջ գիշերը բաց պատուհանի առաջը նստած
անցկացրեց. նալում էր մսլթի մէջ, կասես թէ մի
բան էր տեսնում ու իրան իրան խօսում էր:

ՄԻՐԵԿԱՆ. Տէր Աստուած...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Դուք միայն կարող էք նորան
հանգստացնել, գնացէք խնդրեմ (Սերէյան աղան Դոնոմ
է Հեթմանի Կիշնով):

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ V.

ՏԻԿԻՆ ՀԻՔԻՄԵԱՆ և ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Զարուհակենք մեր խօսակցութիւ-
նը... Ով կուզէ լինի այդ խառնակիչը, բայց Նախա-
րարեանը չի կարող արդարանալ, մանաւանդ իմ ա-
ռաջ:

ՄԻՋՆՈՐԴ. Հաւատացէք, տիկին, որ ձեր մասին
նա միշտ յարգանքով է խօսում:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Համայն խորհրդաբար) Ասացէք, խըն-
դրեմ, ձեզ իմ մասին ինչ է ասել...

ՄԻՋՆՈՐԴ. Բացի ընդհանուր գովասանքներից՝
առանձին ոչինչ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Իսկ կինը:

ՄԻՋՆՈՐԴ. Նմանապէս ոչինչ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Կինը մարդուց գանգատաւոր չէ...

ՄԻՋՆՈՐԴ. Ի՞նչու մասին:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Այնպէս, առ հասարակ:

ՄԻՋՆՈՐԴ. Չգիտեմ, ինձ մօտ չէ գանգատուած:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Բայց շատ նախանձոտ է, այն-
պէս չէ...

ՄԻՋՆՈՐԴ. Այդ էլ չգիտեմ, իսկ եթէ նախան-
ձոտ էլ լինի՝ զարմանալու բան չէ, քանի որ ինքն
էլ, ամուսինն էլ երիտասարդ են:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Հաշտ են ապրում:

ՄԻՋՆՈՐԴ. Տիկին, դուք ինձ տարօրինակ հար-

ցեր էք առաջարկում: Նոքա ընդամենը մի ամիս կամ ամիսուկէս է որ այստեղ են. միթէ այդ կարճ միջոցում կ'ներեն իւրեանց ցոյց տալ մեզ իւրեանց ներքին յարաբերութիւնները:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Խնդրեմ, իմ կողմից ոչինչ չասէք Նախարարեանին:

ՄԻՋՆՈՐԻ. (նշաշած) Տիկին, թէև իմ աղգանունս իրաւ Միջնորդեան է, բայց ես տանել բերելով երբէք չեմ պարապած, կը ներէք: (Վէր կնիւղի): Յտեսութիւն (չէս ասուի իսկ է գնալ):

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ի՞նչպէս իմանամ ես թէ Նախարարեանը կեղծում է ինձ և խաբում, թէ, վերջապէս, նորա սրտումը իրաւ սիրոյ կայ՞ կայ: Սովորաբար, երիտասարդական հասակում տղամարդիկ սիրում են պարծենալ և չեն թաքցնում իւրեանց գաղտնիքը մտերիմներէ: Ես կարծեցի թէ նա գոնէ Միջնորդեանին մի բան ասած կը լինէր, բայց սա էլ այնպիսի մի սառը և անտարբեր մարդ է, որ կարծես վարդապետացու լինի պատրաստովում. «չգիտեմից» աւել բան չգիտէ (գնալ է իսկ «նշաշի»):

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ VI.

ՀԻՔԻՄԵԱՆ և ՍԻՐԵԿԱՆ ԱՂԱՅ (Երբեք նշաշի գալիս)

ՍԻՐԵԿ. Ահա այդպիսի բաներ: Նախարարեանը դեռ կը շարունակէ իւր այցելութիւնները ձեզ...

ՀԻՔԻՄ. Յանդգնաբար երկու երեք անգամ եկած է այս շաբաթ: Ես տանը չեմ եղել:

ՍԻՐԵԿ. Ի՞նչ նպատակով կուգայ:

ՀԻՔԻՄ. Սատանան գիտէ. լիբը մարդուն մէկ դռներէից դուրս անես, միւս դռներէից կը մտնի:

ՍԻՐԵԿ. Հասկըցայ. երևի Աննա Գավրիլովնային բժշկելու համար կուգայ...:

ՀԻՔԻՄ. Ի՞նչպէս. Նախարարեանը կնոջս, բժըշկելով...: Ներեցէք, Սիրեկան Աղայ, Հիմայ իրաւ կամ ես եմ խելագարուել, կամ դուք բոլորեքեանքդ: Այնպիսի բաներ էք ասում, որ մարդ ունեցած խելքն էլ կը կորցնէ... (Դաւաճած նայում է հեռ ձրայ, որ այդ ժըշտան նշաշի է գալիս):

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ VII.

ՆՈՅՆՔ և ՏԻԿԻՆ ՀԻՔԻՄԵԱՆ

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ի՞նչ ես այդպէս նայում վրաս:

ՀԻՔԻՄ. Դու... դու բժշկվում ես Նախարարեանցի ձեռքով:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Երբեք նշաշի Սիրեկանի ձրայ) Այո, ես նորանից խորհուրդ հարցրի:

ՀԻՔԻՄ: Դու...

ՍԻՐԵԿ. Մի բարկանար, աղմս, մի բարկանար, ատ վնաս է հրամանոցդ առողջութեան համար: Հաստացած եղիր, որ եթէ Աննա Գավրիլովնան հարկ

է համարել Նախարարեանին խորհուրդի գլխուն,
երևի հիմնաւոր պատճառներ է ունեցեր:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ի հարկէ, ունիմ իմ պատճառ-
ները:

ՀԻՔԻՄ. Դիտէ՞ք ինչ է. դուք իրաւ որ ինձ ցնոր-
մունքի կը հասցնէք: (Զայրուելով) Ամէն բան կը սպա-
սէի, բայց սիրելի կնոջիցս այդպիսի խաչտառակու-
թիւն չէի սպասիլ: Ճնորհակալ եմ, տիկին, շատ շնոր-
հակալ եմ...:

ՍԻՐԵԿ. Հարկ չկայ բարկանալու, աղաս, պէտք
է հանդարտութեամբ լսել պատճառները...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Թողէ՞ք որքան կամի բարկանայ,
գոռայ, թողէ՞ք...:

ՀԻՔԻՄ. Իմ թշնամիս, իմ ատած մարդս, որ
պատրաստ է արիւնս ծծել, որ ոչինչ միջոց չէ խնայ-
ում ինձ վայր գցելու, որ լրագիրներում հրատարա-
կում է թէ ես խելագարուել եմ...:

ՍԻՐԵԿ. (Եւրհասելով) Նայինք՝ ատոր գրողը մն
է...:

ՀԻՔԻՄ. Ապա ես եմ... Ի հարկէ նա է: Օրը կէս-
օրին քաղաքի հրապարակը դուս կ'գամ և կ'գոռամ, որ
գրողը Նախարարեանն է, Նախարարեանն է, իմացմբ:

ՍԻՐԵԿ. Ատ չեղաւ...:

ՀԻՔԻՄ. «Չեղաւ», իսկ նորա արածները ոչինչ...
Եւ այդ տունս քանդող, ոխերիմ թշնամուս մօտ
բժշկվում է— ո՞վ, իմ կինս: Իմ կինս... Դորանից էլ
առաւել ի՞նչ կարող է լինել...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Դու վերջացրիր. հիմա լսիր ինձ:
ՀԻՔԻՄ. (Հապառ) Լսիր:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Վեր Լուսնի մէջէն) Եթէ դուք
պիտի գոռաք փողոցի կինտօլի նման (գոռա է եւ
դուք):

ՍԻՐԵԿ. (Վրայ Լուսնի մէջէն) Աղաչեմ, հո-
գիս, աչքիս լոյս, մի վշտանաք, ի սէր Աստուծոյ
(Կոչում է չէ-տէ): Ի՞նչ օգուտ ատանկ զուր վէճերէն:
Ես ձեզ այնքան կ'սիրեմ և կը պաշտեմ, որ չիմ ու-
զեր գերեզման չիջած՝ ձեր մէջ որ և է անբաւական-
ութեան վկայ եղնիմ: (Հեծիւնով) Դուք ալ, աղաս,
չը պիտի ատանկ զայրանաք եղելութեանը չը տեղե-
կացած: Համբերութիւն ունեցէ՞ք լսելու: Հարկ չէ
ձեզ համոզելու, որ Աննա Գալիլիովնան երբեք ան-
տեղի գործ չի բռնիլ: (Հեծիւնով չէ-տէ Լուսնի մէջէն)
Կոչում է Չէ-տէ: Նստէ՞ք հրեշտակս (Կիւնջ չէ-տէ
նախ համբարում է): Նստէ՞ք, հանգստացէ՞ք և անանկ
պատմեցէ՞ք:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Նստելով) Սորա այսպիսի կոպիտ
վարմունքից լստոյ ես, ի հարկէ, կը հրաժարուէի մի
խօսք անդամ արտասանելուց: Բայց, Սիրեկան Աղայ,
դուք աւելի լաւ կը հասկանաք ինձ: Յիշում է՞ք պա-
տերին կպցրած յայտարարութիւնը. (Կոչում է)
զրեց:

ՀԻՔԻՄ. Իսկ ո՞վ ստիպեց գրել...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Կինարմատը միշտ կարող է լափը շ-
տակուել. տղամարդի գործն է նորան զսպելը:

ՀԻՔԻՄ. Դարձեալ ես եմ մեղաւոր...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ես ինձ էլ չեմ արդարացնում:
(ՍԻՐԵԿ. Աշուշ) Դուք լաւ դիտէք Սիրեկան Աղայ, որ
ամբողջ քաղաքը մեզ էր մեղադրում, մանաւանդ ինձ:
Ամէն կերպ յարձակմունքներ և կծու ակնարկութիւն-
ներ եղան, իբր թէ ես, մարդուս պաշտպան Հանդի-
սանալով, պատրաստ եմ ամէն ստորին միջոցների
գիմելու լոկ Նախարարեանին վնասելու համար...

ՍԻՐԵԿ. Ատանկ է: Ես ալ ատոր համար միշտ
կըսէի, որ չանէք ատ բանը:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Դուք, անշուշտ, լիշում էք թէ ո՞ր
աստիճանի անտանելի եղաւ իմ դրութիւնը: Այդ բա-
նին վերջ տալու մտքով և ամէնքի բերանը դոցելու
համար՝ ես ի՞նչ պիտի անէի...: Ինձ կը մնար ապա-
ցուցանել հասարակութեանը թէ մենք Նախարա-
րեանի դէմ, որպէս բժշկի, ոչինչ թշնամութիւն չու-
նինք, ալ ընդհակառակը համակրում ենք և զնա-
հատում նորա մասնագիտութիւնը: Եւ ահա ես ընտ-
րեցի պարզ և ամենահամոզեցուցիչ միջոց՝ այնպէս
ձեւացայ, որ իբր թէ տկար եմ և ինքս բժշկվում եմ
Նախարարեանի ձեռքով...:

ՍԻՐԵԿ. Ահա հեռատես խելք, նուրբ մտածողու-
թիւն, ապրիս հրեշտակս (չէ՞ւրդդ պաշտէ՞ս): Տեսաք,
աղաւս.

ՀԻՔԻՄ. Թողէք ինձ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Այնուհետեւ կը գտնուին, ի հարկէ,
չար լեզուներ, որոնք կը հնարեն՝ իբր թէ Նախարար-

եանը սիրահարուած է և իմ տրիաճուն է: Ես շատ
ուրախ կը լինէի, որ այդպէս լինէր...

ՀԻՔԻՄ. Ի՞նչ...

ՍԻՐԵԿ. Սպասէք, աղաւս, համբերութիւն ունեցէք:

ՀԻՔԻՄ. Ի՞նչպէս թէ սպասեմ...

ՍԻՐԵԿ. Չարունակեցէք, հոգիս, ետքը:

ՀԻՔԻՄ. Այո, ես շատ ուրախ կը լինէի, որ նա
ինձ սիրահարուէր և ահա ի՞նչու: Ոչինչ բան այն-
քան վնասակար և վտանգաւոր չէր կարող լինիլ Նա-
խարարեանի համար, որքան նորա ներքին ընտանե-
կան խառնակութիւնը: Նորա կինը նախանձից և
բարկութիւնից կը տռաքուէր և տանը այնպիսի մի
գժոխք կը սարգէր, որ միանգամից կը թունաւորէր
ամուսնոյ կեանքը և հանգստութիւնը:

ՍԻՐԵԿ. Ատ ի՞նչ հրաշալի խորհուրդ էր, աղաւ-
սիդ իմ, հրեշտակդ իմ, (չէ՞ւրդդ պաշտէ՞ս) ատանկ խե-
լացի, հեռատես հնարք կեղնի:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ինձ այնպէս է թւում, որ այս
ամենալաւ միջոցն է վրէժ առնելու այն թղթակցու-
թեան դէմ, որ գրել են ամուսնուս մասին: Ես հա-
ւատացած եմ, որ զրոյր Նախարարեանն է: (Հաւատա-
ւոր չե՞րդդ նայել ՍԻՐԵԿ. Աշուշ վրայ) Դուք ի՞նչ կար-
ծիքի էք, Սիրեկան Աղայ:

ՍԻՐԵԿ. Ես... ես... ուղիղը չը գիտեմ, աչքիս լոյս:
Իսկ եթէ...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ի՞նչ...

ՍԻՐԵԿ. Եթէ եղաւ, որ Նախարարեանը, հրա-

պլորներէդ և կատարելագործութիւններէդ յափշտակուած՝ իրօք սիրահարուեցաւ, ան ատէնը...

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Ո՛հ, այն ժամանակ ես նորան այնպէս կը խայտառակէի, որ նա ստիպուած կլինէր քսան և չորս ժամուայ մէջ ամօթալի կերպիւ փախչել քաղաքիցս...

ՍԻՐԵԿ. Ահա ատ որ կը ցանկայի և կուղէի որ իրօք պատահէր:

ՀԷՔԻՄ. Ի՞նչ կը ցանկանայիք, որ կնոջս սիրահարուէն: Չատ շնորհակալ եմ:

ՍԻՐԵԿ. Ո՛հ, կը ցանկայի խայտառակութիւնը...

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Ես այնպէս կը սարքէի բանը, որ երբ նախարարեանը առաջս չօքած՝ ձեռքերս պաշտօն լինէր և սիրոյ զգացմունքներ արտայայտում, Սօլօմոն Ստեփանիչը բոլորը լսում կը լինէր միւս սենեակից: Այնուհետեւ, դուք միայն երևակայեցէք... Երբ որ կուգայ, ի հարկէ, պէտք եղած ժամանակը, յանկարծ ես նշան կանէի, ամուսինս ներս կուգար և հանդիսաւոր կերպիւ խայտառակելով՝ դուրս կանէր նախարարեանին:

ՍԻՐԵԿ. Ձեռքդ տուր, հրեշտակդ իմ (դուք է չէ՞ք): Ահա խելօք, ահա թանկագին դանձ:

ՀԷՔԻՄ. (Կեղծելով ձեռքի մէջ) Ոչինչ չեմ հասկանում, կամ իրօք ես ցնորուել եմ, կամ... Էհ (չէ՞ք): Դուք որո՞ւմ էք իւր սենեակը):

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Մենք էլ, Սիւրեկան Աղայ, գնանք սուրճ խմենք (չէ՞ք է ժողովուրդ և չէ՞ք):

ՍԻՐԵԿ. (Հեռուէն լսելով ինչ-որ խոսք) Ամէն տեսակ վարպետ կնիկ տեսած եմ, համայն ասանկ սատանային հեջ հանդիպած չէի...

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ VIII.

ՍԵՐՈՒ Ե ՍԱՂՄՈՍԵԱՆ (Դուք), ապա **ՊԱՐԶԱՄՏԵՆ**:

ՍԱՂՄ. Ըսէ՛ք քի՛ հրամանոցդ տեսութեան եկած է:

ՍԵՐ. Աղէկ (Դուք է չէ՞ք):

ՍԱՂՄ. Հարի՛ճը, կըսեն, շեշտունցեր է, մենք ալ եկանք թամաշայ ընելու:

ՊԱՐԶ. (Չէ՞ք) և զգո՞ւշ եղա՞ք ներս գալու): Յաջողում քաւոր:

ՍԱՂՄ. Աստու բարին:

ՊԱՐԶ. Իրա՛ւ է:

ՍԱՂՄ. Ի՞նչ:

ՊԱՐԶ. Ապա չե՞ս կարթըցեր. դադէթաները կը գլեն քի խելքէն ելեր է, կնիկն ալ խնդրեր է որ ժանտարմայով հոշպիտալ տանեն. կըսեն ասոր պիտի տանեն: Ախոս մարդ: Ի՞նչէն եղաւ:

ՍԱՂՄ. Աղբար, հեշտ բան է ասոնց փեշաքը. ամէն մարդու ներսը դուրսը գիտեն, դեղ կուտան, կը կարդան հա կը կարդան, գլուխ կը դիմանայ...

ՍԵՐ. (Դուք գալով) Աղաս կըսէ՛ թէ ասոր թողութիւն ըրէք, հալ չունիմ. եախու կպցուցեր է...

ՄԱՂՄ. Լ ՊԱՐԶ. (Հեռու-հեռու թեմանց նայելով)
Ո՞ր տեղը կպցուցեր է:

ՍԵՐ. (Ինչու չոյն հարկով) Սա տեղ...

ՄԱՂՄ. Ի՛նչ, ըսել է իրաւ է:

ՊԱՐԶ. Ապա ի՛նչ, արիւնը գլուխէն վար քաշե-
լու համար ըրեր է...

ՄԱՂՄ. Ձիտակն ըսէ, Սերոբ աղայ, ի՛նչէն պա-
տահեր է...

ՍԵՐ. Գիտեմ, աղաս, պաղեր է, սաթլիջամ
եղեր...

ՊԱՐԶ. Ձատ կուգէի, տեսնալ: Մէյմալ, Սերոբ
աղայ, ջաֆեայ քաշէ, ըսէ աղայիդ, թէ կարեւոր
գործ ունինք, տղուս գլուխը կը ցաւի:

ՍԵՐ. Կըսեմ, համայ՝ կը վախնամ սրգողի (Դար-
չեալ ներս է գնում Հեգիմանի հետեւի, Բայ իսկոյն դուրս
է գալիս և նորա երեւոյ շօրտէս է Բժշկի աղաղակը): «Հա-
ղար անգամ ասի՝ կո՛րէք, չեմ կարող, չեմ ընդու-
նում»: (Սաղմոսներ և Պարզահետներ վախեցած թեմանց երեսին
նայելով՝ որոշ ծայրերի վրայ գնում են դէպի դռները):

ՍԱՂ. Իրաւ է եղեր:

ՊԱՐԶՄ. Իրաւ չեղնի նէ զագէթայ կը ընկնէր
(Բուրբեղեանք դուրս են գնում թշնմա դռներէն):

Ե Ր Է Ի Ո Յ Թ IX.

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄԵԱՆ, ապա ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Հիմարած ներս վազելով), Ա՛խ ի՛նչ
վատ ժամանակին եկաւ. Հիմայ ի՛նչ անեմ: Իրաւ է, ես
ինքս ասացի երեկ, որ այսօր ժամի 12-ին դայ, բայց
կարծեցի թէ սովորաբար ամուսինս տանը չի լինիլ.
եւ ի՛նչ գիտէի թէ փոստը երեկոյեան այնպիսի պար-
զեւ կը բերէ մեզ, որ ամէն բան տակուկերեւ արաւ:
(Քոյր ինչ հարածչոյն յետոյ) Ամենից լաւն է՝ կը հրա-
մայեմ ծառային չ'ընդունել...

ՆԱԽԱՐ. (Հարաւ ներս հանելով՝ պաշտօն է արեւ. Հեգի-
մանի չեռքը և չէ Բայ Լուսնոս): Ի՛նչու էք այդպէս
շփոթուած, ի՛նչ է պատահել...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Չեռք խլելով) Հարցնում ել է՞ք.
ապա լրագրի մէջ գրածը. ամօթ է ձեզ նիկոլայ
իւանիչ:

ՆԱԽԱՐ. Բայց միթէ...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Հարաւ խլելով խօսքը) Ի՛նչ, դուք
չէք: Պիտի հաւատացնէք ինձ թէ գրողը դուք
չէք...

ՆԱԽԱՐ. Ո՛չ, ո՛չ: Ի՛նչպէս կը համարձակիմ ծած-
կել ձեզանից ճշմարտութիւնը: Ես գրեցի: Բայց նախ որ
այդ վրէժ էր ձեր չարտարարութեան փոխարէն, երկ-
րորդն էլ՝ որ այդ գրուեցաւ դեռ այն ժամանակ,
երբ դուք իմ թշնամին էիք և ոչ թէ այն չքնաղ

տիկինը, որի համար ես այժմ պատրաստ եմ զոհել ամեն բան,

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Կամաց խօսացէք, խնդրեմ, կամաց: (Խոսում է ինքն ինքն) Ամուսինս տանն է և շատ զայրացած... այս առաւօտ մի ամբողջ բացատրութիւն ունեցանք... կարող է դուրս գալ և վատ ընդունել ձեզ...:

ՆԱԽԱՐ. (Խոսում է) Ձեզ տեսնելու զուարճութիւնը ինձ համար աւելի թանկ է, քան թէ այն անբաւականութիւնը, որ կարող է պատճառել ինձ ձեր ամուսինը (Գլխով ինքն ինքն) Ձեզ համար ամէն զոհաբերութեան պատրաստ եմ (Կոչում է չեմբը):

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ա՛խ, ի՞նչպէս չէք ուզում հասկանալ...: Մի բան որ պատահի, չէ որ ես պիտի վրնասուիմ: Մենք կարող ենք մի ուրիշ ժամանակ տեսնուիլ:

ՆԱԽԱՐ. Ո՛ր է, երանի չէր լինի: Բայց երբ մենք առանձնակի տեսնուինք, դուք այդպէս խիստ չէք լինիլ ինձ հետ, այնպէս չէ...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Դուք չէք ուզում հասկանալ, որ կան բաներ, որ լեզուով չեն ասուիլ:

ՆԱԽԱՐ. Իսկ այս բոլորիս դուք ինձ այնպէս էք դիմադրում, որ իմ մեղս չէ, եթէ ես էլ (Կոչում է չեմբը)...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Խոսում է ինքն ինքն) Ես անհանգիստ եմ, վախում եմ, իսկ դուք օգուտ էք քաղում...

ՆԱԽԱՐ. Այո, օգուտ եմ քաղում, որովհետեւ ձեզ հետ ուրիշ կերպ վարուել անկարելի է...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Կարող են լսել, ներս գալ...: Աղաչում եմ ձեզ:

ՆԱԽԱՐ. Ես այս բոլորիս կերթամ, եթէ իմ միայնակ խնդիրս կը կատարէք...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Ժպտում է) Ի՞նչ, «տեսնուել առանձնակի» և «խիստ չլինիլ»:

ՆԱԽԱՐ. Իսկ և իսկ այդ է:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Ձեր պահանջը շատ չէ, Նիկողայ Իւանիչ:

ՆԱԽԱՐ. Ահա տեսնում էք, ես ստիպում եմ ձեզ տալ ինձ ձեր համաձայնութիւնը: Հասկացէք, որ ես ամէն կերպ օգուտ եմ քաղում ներկայ բոլորից և բռնի խլում եմ ձեր հաճութիւնը: Գիտեմ, որ իմ արածս բռնութիւն է, բայց բռն սիրոյ կրքից յառաջացած մի բռնութիւն... (Խոսում է ինքն ինքն):

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Խոսում է ինքն ինքն) Ի՛նչ սէր Աստուծոյ... (Խոսում է ինքն ինքն):

ԵՐԵՒՈՅԹ X.

ՆՈՅՆՔ և ՍԻՐԵԿԱՆ ԱՂԱՆ (որ իողի Դանիելի զգուշա-
վածքն հայտնի է):

ՆԱԽԱՐ. (Դանիելի և յածր յայնոյ) Եթէ ես մի
տեղ պատրաստեմ առանձնակի տեսնուելու՝ Համա-
ձայն էք:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Չգիտեմ... յետոյ... մի ուրիշ
ժամանակ...:

ՍԻՐԵԿ. (Ինչո՞ւ իւրեան) Ասոր ալ վկայ եղանք
(յէր պահուելով):

ՆԱԽԱՐ. (անհամբեր ուսերը վեր խաշելով և ոտքս
պողպէտ յայնոյ) Այդ պաասխան չէ, Աննա Գալիլի-
լովնայ, կրկին Հարցնում եմ—Համաձայն էք... (չու-
մում է Հեթանոսի հաղալը յայնոյ):

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Հեռացէք, խնդրեմ, դալիս է:

ՆԱԽԱՐ. Յտեսուեթիւն ուրեմն (Դանիելի հետ):

ԵՐԵՒՈՅԹ XI.

ՏԻԿԻՆ ՀԻՔԻՄԵԱՆ և ապա ՍԻՐԵԿԱՆ ԱՂԱՅ

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Ջենի) Իրաւ ինձ սիրահարուել
է, թէ՛ կեղծում է և լոկ աշխատում է հետս խաղ
խաղալ: (Դանիելի) Սուտ է, թէ՛ դորդ, բայց քանի որ
խաղը սկսուել է, ես էլ պէտք է շարունակեմ սիրա-

հարի դերը և աւելի ու աւելի խրեմ, տեսնեմ թէ ո՞ր
կերթայ բանը... Ա՛խ, երանի թէ կինը մի կերպ լը-
սում լինէր մարդոյ սիրահարական բացատրութիւն-
ները, ինչ կը տռաքուէր...

ՍԻՐԵԿ. (Ի՞նչ Եւ Դանիելի հետ խաղալ) Աս ինչ
է, մէնակ էք մնացեր, աչքիս լոյս, աղան դեռ իւր
սենեակն է...: Ներեցէք յատուկ որ ձեզ մէնակ թո-
ղուցեր եմ. ես ալ բաղջան իջեր էի, ան ինչ զեղե-
ցիկ շտկեր էք...:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Իրաւ, Սոլոմոն Ստեփանիչը ինչու
չէ դուրս դալիս այսքան ժամանակ. գնամ տեսնեմ
(Դանիելի հետ):

ՍԻՐԵԿ. (Ջենի) Եթէ ասորուայ բոլոր տեսածս
ու լսածս Ելենայ Պաւլովնային քաղաքավարի ձեռով
Հասկացունէինք և պատշաճ խորհուրդներ տայինք—
իմացած եղիք, որ աս բժշկներէն մէկումէկին տեղը
առանց տարակուսանքի բացուած է. պրծաւ...:

ԵՐԵՒՈՅԹ XII.

ՍԻՐԵԿԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՀԻՔԻՄԵԱՆ և ՀԻՔԻՄԵԱՆ

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. (Եւ Դանիելի հետ) Ի՞նչ ես
այդպէս վհատուել ու կողպուել սենեակում. գնանք
փոքր ինչ պտըտենք կառքով:

ՀԻՔԻՄ. Գնանք—որ ամէնքը մատով ցոյց տան
թէ տես սա է խելագարը, շնորհակալ եմ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Երբեք իմ առաջարկութիւնը չէ ընդունվում (նշողաբար հարց է գնում):

ՍԻՐԵԿ. Ի՞նչու կը նեղանաս, աղաւթ: Աննա Գավ-
րիլովնայի խորհուրդը վատ չէ. քիչ մը կը զբօսնուք,
կը զուարճանաք...

ՀԻՔԻՄ. Թողէք ինձ, խնդրեմ, թողէք: Ես խե-
լագար եմ... ես ոչ ոքի չեմ ուզում տեսնել... ինձ
առանձնութիւն է հարկաւոր, հանդիստ կուզեմ մը-
նալ, հասկացէք:

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ XIII.

ՀԻՔԻՄԵԱՆ, ՍԻՐԵԿԱՆ, ՏԻԿԻՆ և ՊԱՐՈՆ ՄԱՀՏԵ-
ՍԵԱՆՔ:

ՏԻԿ. ՄԱՀ. (նշուք լռելով և ուղղակի վաղելով Հե-
քիմէանի մօտ) Ա՛խ, յարգելի Սօլոմոն Ստեփանիչ, ասացէք
խնդրեմ, ինչպէս էք... (Սիրեհանի չեւաք լռութեամբ):

ՄԱՀ. (չհամարձակուելով հանել, դռներէ մօտէն՝ հեռու)
Չարթոտ Սափելէվնայ քիչ մը հեռու կայնէ...

ՀԻՔԻՄ. (վեր հեռուով՝ ինքն ինքն) Չուտով ամբողջ քա-
ղաքն էլ կուզայ խնդիրն նայելու (սիրեհան Մահմետեանին)
լաւ եմ, շատ լաւ եմ, շատ լաւ (նստում է):

ՏԻԿ. ՄԱՀ. (Սիրեհան Աղային) Իրաւ որ քիչ է մը-
նում մարդու վրայ յարձակուի, (նշողաբար) Հայրա-
պետ Արխիպիչ, ինչ ես գուցէրում կանգնել, մօտեցիր,
այստեղ ոչինչ վտանգ չկայ, քիթդ էլ սրբէ...:

ՄԱՀ. (առաջ գալով և աչքը Հեքիմէանի շնորհակցելով)

Ճշմարիտն ասած, ես չը գիտեմ թէ մենք ինչու հա-
մար եկանք...:

ՏԻԿ. ՄԱՀ. (նշողաբար) Դու կարծեմ ճանաչեմ ես
կամենում ասել: (ծաղիկով) Ասա, ես պատրաստ եմ
լսելու. քիթդ սրբէ և ասա...:

ՄԱՀ. (հղիքն առնելով Ո՛չ, ես ոչինչ...)

ՏԻԿ ՄԱՀ. (նշողաբար) Իսկ որ «ոչինչ»: (Սիրեհան
Աղային գլխով մօտ է հեռու և գլխով յայտարարում Հեքի-
մէանի վրայ) Բանը շատ է վատ: (չեւաք յայտարարում է
նշողաբար) Այս բոլորովին...:

ՍԻՐԵԿ. (յաճար) Դա հաբելու չէ:

ՀԻՔԻՄ. (յաճար չեւաք սիրեհանին շնորհակցելով) Պրօտո-
կոլ (առաջը շնորհակցելով էն):

ՄԱՀ. (վեր լռելով՝ ինքն ինքն) Չարթոտ Սափելէվ-
նայ, երթանք...

ՏԻԿ. ՄԱՀ. Նստիր, վախկոտ: (Մահմետեանին նստում
է) Քիթդ սրբէ...

ՀԻՔԻՄ. (Բարձրաշայն) Դատի, դատի պիտի դի-
մեմ: Թող կոմիսիայ նշանակեն, թող դան քննեն թէ
ես խելագարուած եմ թէ առողջ...

ՍԻՐԵԿ. (մօտենալով) Հանգստացէք, աղաւթ:

ՀԻՔԻՄ. (առաջ Բարձր) Հանգստանամ... ո՛չ, ես
կուզեմ, որ դան պրօտոկոլ կազմեն: Ես կը հաստա-
տեմ զրպարտութիւնը: Դատի կը քաջեմ անպիտա-
նին: Բերդումը կը փթացնեմ: Նա կը հասկանայ,
վերջապէս, թէ ինչ կը նշանակէ պատուաւոր մարդ-
կանցը վերաւորել: Նա խելաց իմ հանգստութիւնը,

Թունաւորեց իմ կեանքը: Այո, ես կը հաս—տա—
տեմ: Թող ճանաչէ նա ինձ թէ ես ով եմ: Սպա-
սիր, բարեկամ (չեւք բարեկամս ապաւնուէ եւ գնում
իւր սենեակը այլայլած: Ահաքը տեղից վեր էն լաւում:
Մահաւանքը վախից բռնում է ինքն ինքն: Սիրելիս Աշուն,
Դե անկէն քաշուելով, ծիծաղում է:)

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր:

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

Միջնորդեանի բնակարանը համեստ կահ կարասիքով: Միջին
դուռը տանում է նախասենեակը. ծախ կողմը երկու դուռ, մէկը
ննջարանի, միւսը խոհանոցի: Աջ կողմը պատուհաններ:

Ե Ր Ե Ւ Ո Յ Թ 1.

ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ և ապա ՄԱԹՈՍ ԾԱՌԱՆ

ՄԻՋՆՈՐԴ. (պարտաւորւելով էրկայու) Այս րոպէիս
ստացած նամակս (չոյս պաշտ) ամենայն ինչ պար-
զեց: Ես վաղուց էի կասկածում այդ մարդու վրայ:
Հիմա իմացա՛յ նորա չարութեան նպատակը: Սիրե-
կան Աղան իւր եղբորորդի Գրիգորին, որ իմ լաւ բա-
րեկամն է, ցանկանում է շինել քաղաքիս բժիշկ և
դորա համար աշխատում է նախ և առաջ փախցնել
այտեղի բժիշկներին: Տեսէք հիմա ինչ է գրում
Գրիգորը՝ «Իմ մտերիմ Միջնորդեան: Հօրեղբայրս հրա-
ւիրում է ինձ գալ ձեր քաղաքը բժշկութեան պաշ-
տօնով և, օգուտ քաղելով ձեր երկու բժիշկների
կոխներից, աշխատում է ինձ համար տեղ բաց ա-
նել: Ես իւրեան դեռ չը պատասխանեցի և ահա քեզ
ղիմելով՝ աղաչում եմ՝ համոզիր ձերունուն, որ ՚ի վուր

Հոգ չը տանէ իմ մասին, որովհետեւ ես արդէն Հրա-
ւիրուեցայ բժշկութեան պաշտօնով Մոսկվայից ոչ հե-
ռու մի մեծ գործարանում և շատ ձեռնտու պայման-
ներով պարտաւորուեցայ այնտեղ երեք տարի մնա-
լու... մանրամասնութիւնները կը գրեմ, քո Գրիգոր»:
Ժամի 12-ը շուտով կը լրանայ, (շաբաթ ասուել) շա-
պեմ, գնամ, ցոյց տամ այս նամակը Սիրեկան Աղայ-
ին, որ զուցէ դադարի ջուրը պղտորելուց: (նէր-
հարկ ծառային), Սենեակը կարգի բեր և ճաշը պատ-
րաստիր. ես կէս ժամից յետոյ կը վերադառնամ (տե-
ն քնոյն. Մանուկ ծառայ և անոնց քնոյն քնոյն քնոյն
և վերադառնալ)

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ II.

ՄԱԹՈՍ (Զնայ)

ՄԱԹ. (Կեղտարեղով «նշան») Հոս կարգի բերեմ,
չէ նէ ճաշը պատրաստեմ: Կէս ժամէն կուգայ ալ չի
թողուր որ շէնք շնորհք կերակուր տամ. շուտ ըրէ,
հայ շուտ ըրէ... Ղահվէջի Կիկոյին մանչը ամիսը
հինգ մանէթ կը ստանայ, համայ (շաբաթ ասուել էն)
վէլ է... (քնոյն և քնոյնը քնոյնը):

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ III.

ՄԱԹՈՍ և ՏԻԿԻՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. (նախաձեռնելով խաւով) Ասում ես
աղադ նոր գնաց. շուտ կուգայ...

ՄԱԹ. Հիմայ գնաց, կէս ժամէն տունը կեղնի:

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Լաւ, դու գնա գործիդ. ես այս-
տեղ կը սպասեմ:

ՄԱԹ. (նշան ի-րեն) Դոխտուրին կնիկն է, հա-
մայ երկու տարի է հոս եմ, մեր տուն հէջ մի խա-
նում չունէր եկած:

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ IV.

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ, ապա ՄԱԹՈՍ

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. (Զնայ) Սիրտս դողում է... Ի՞նչ
կասեն, թէ ուր եմ եկել... Գոնէ Միջնորդեանը տանը
լինէր ու նրա ներկայութեամբ խօսէինք: (Հանոյ է
ջեքի մի նշան և հարգում): «Ճիշդ ժամի 12-ին, ա-
ղաչում եմ, գտնուեցէք պ. Միջնորդեանի տանը.
շատ կարեւոր գործ ունիմ ձեզ վերաբերեալ»: Անտո-
րագիր է, բայց կասկած չկայ, որ գրողը Նախարար-
եանն է... Արդեօք ի՞նչ գործ ունէ... Չատ կը ցան-
կայի գիտենալ նպատակը: Եթէ նա ժամադրութիւն
է նշանակել ինձ այստեղ իւր սովորական սիրոյ բա-
ցատրութիւնները շարունակելու մտքով, շատ սխալ-

վում է և այսօր իսկ կը խայտառակուի: Ես, վերջապէս, կը յայտնեմ իրան, որ երբէք չեմ ներել ինձ այնքան ստորանալու, որ նա համարձակուի ինձ իւր տուփածուն համարել: Միթէ նա ինքը չէ հասկանում, որ ես հետը խաղ եմ խաղում լոկ նորա կնոջ նախանձը գրգռելու համար: (Մարտիրոս) Բայց ինչո՞ւ տանուտէրն էլ տանը չէ... Արդեօք զիտուլթեամբ է հեռացել տանից... Գուցէ այստեղ մի դաւաճանութիւն կայ իմ դէմ, որին Միջնորդեանն էլ մասնակից է... Չեմ կարծում. սա մի ազնիւ երիտասարդ է, մեր տանու բարեկամն է և միշտ աշխատում է հաշտութիւն կայացնել ամենիս մէջ... Եթէ ամուսինս իմանայ, որ ես եկել եմ այստեղ նախարարեանի հրաւերքով, ինչ կասէ: Ի՞նչով կարող եմ արդարանալ թէ նորա առաջ, թէ այլոց առաջ և թէ, վերջապէս, նոյն իսկ իմ առաջ: Ո՞րքան սխալուցի, որ եկայ... Արդեօք երթամ... Բայց ինչ դուրս կգայ երթալուցս. չէ որ նախարարեանն էլ, Միջնորդեանն էլ կ'զիտենան, որ արդէն եկել էի: Այս բոլորիս պատրաստ եմ գետին մտնելու... (Լսում է դանգի ձայնը) Այս անպատճառ նա է (Մարտիրոս խորհրդանշանաբար) «Ես եմ հասկանում, որ քո համար ինչ է առաջը»: Լսիր, Մարտիրոս, եթէ աղադ չէ և օտար է, ասան տանը ոչ ոք չկայ, լսեցիր. ես կը մտնեմ այն սենեակը: (Միջնորդեանի նշանակով) Ի՞նչ անտանելի գրուլութիւն...

ՄԱԹ. Զատ աղէկ (գնում է դուռը բանալու):

ԵՐԵՒՈՅԹ V.

ՏԻԿ. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ և ՄԱԹՈՍ

ՏԻԿ. ՄԱՀ. (նշում գալով) Վնաս չը կայ, որ աղադ տանը չէ. ես կը սպասեմ, դու գնա գործիդ:

ՄԱԹ. (համարձակ չէալու նշանով) Աս ալ տեսած չունէինք, շատ բան... (դուռն է գնում):

ՏԻԿ. ՄԱՀ. (նշում) Այս ինչ կը նշանակէ... խաբեցին ինձ, թէ ես եմ շտապել (Չէ՞ք նշանակէ հասկանալ): Չէ... «Եթէ 12 ժամից մի քառորդ անց շնորհ բերէք պ. Միջնորդեանի տուն, ներկայ կըլինիք այն առանձնակի ժամադրութեանը, որ տիկինն չէք իմեանը նշանակել է իւր սիրահար նախարարեանին»: Ահա կարճ ու աղղու: Ստորագրութիւն էլ չկայ. հարկաւոր էլ չէ ստորագրութիւնը: Կարգացի թէ չէ արիւնը գլուխս ընկաւ ու գոռաւ նման տանից դուրս թռայ: Մտքումս ասացի՝ ինչ կը խայտառակուին, երբ որ յանկարծ վրայ հասնեմ ու տեղն ու տեղը բռնեմ... Դու այն տիկինն չէք իմեանին ասա, որ միշտ կոտորովում է մեր առաջ և ուրիշի աչքում դերան է փնտրում: Անցեալ օր, զիտէք, ինձ ինչ ասա՝ (Մարտիրոս) «Ի՞նչ անենք թէ քո ամուսինը մի տարած տրորած մարդ է. բարոյական կնոջ պարտականութիւնն է ամէն բան համբերութեամբ տանել»: Լսում էք՝ «Համբերութեամբ տանել»: Հէշտ է ասելը... Հիմայ մէկ բռնէի ու ասէի թէ այս քո ա-

րածը ինչ է... (Արհամարտին չեալ) Ուղիղն ասեմ, ես
Նախարարեանից էլ չէի սպասում այս բանը. միթէ,
վերջապէս, նա աչք ու ճաշակ չունէ, որ մեզ ամե-
նիս թողած միայն տիկինն Հէքիմեանին ընտրեց...
(Լաւո՛ւ է զանգի չայնը): Արդեօք նրանցից ո՞րն է ե-
կողը... Հետաքրքրութիւնիցս մեռնում եմ: (Ծառայիս,
որ ներս գալով շրտապո՛ւ է դէպի նախասենեակը) Մաթո՛ս,
ոչ ոքի չասես թէ ես այստեղ եմ. ես քո խոհանոցի
դռներում պիտի պահուիմ. լսեցիր. եթէ ասել ես,
տես (չեա՛նք սպասեա՛ն է եւ գնա՛ն է պահուա՛ն խոհա-
նոցո՛ւն):

ՄԱԹ. (Կանխածուր եւ Բարեկամ) Ի՞նչ գործ ու-
նիմ (գնա՛ն է դռնէնը Բարեկա՛մ):

ԵՐԵՒՈՅԹ VI.

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ ԵՎ ՄԱԹՈՍ

ՆԱԽԱՐ. Ասում ես շուտ կգայ աղմուկ:

ՄԱԹ. Կըսէր կէս ժամէն:

ՆԱԽԱՐ. Զատ բարի, դու գնա խոհանոցդ, ես
կը սպասեմ նորան (Մաթոսը դուրս է գնա՛ն):

ՆԱԽԱՐ. (Վէտի ժամացոյցին նայելով) 12-ից հազիւ
մի քառորդ է անց: Ես ուշացայ: Բայց տիկինը ինքն
ո՞ւր է. (հանո՛ւ է ծոցից նամակը եւ կարդո՛ւ) «Եթէ ձեր
թախանձանաց համեմատ՝ կամենում էք, վերջապէս,
ինձ առանձնակի տեսնել, ճիշդ ժամի 12-ին գրո՛ւ-

նուեցէք պ. Միջնորդեանի տանը, ուր ամեն նախա-
զգուշութիւններ տեսնուած են»: Վախից չէ էլ ստո-
րագրել իմ նազելի տիկինն Հէքիմեանը: Միջնորդեանն
էլ տանը չէ. երևի նրան առաջուց յայտնել է մեր
գաղտնիքը և խնդրել է տանից հեռանալ, որ մենք
բոլորովին մէնսակ լինինք: Այդ շատ հասկանալի է:
Կանայք ինչ հնարքներ ասես՝ կարող են մտածել:
Սակայն այսպիսի նախապատրաստութիւններ տեսնող
տիկինը երևակայում է արդեօք՝ թէ ինչպիսի քիթ
պիտի ստանայ այսօր, երբ սիրոյ բացատրութեանց
փոխարէն լսէ բերանիցս, որ ես, իւրեան վրէժխնդիր
լինելով, լոկ ծաղրում էի մինչև հիմայ և խելքն էի
չափում: Միթէ նա իրաւ ինձ սիրահարուած է կար-
ծում և կամենում է որ կնոջս իւր վրայ փոխեմ...
Հա՛, Հա՛, Հա՛: (Նայո՛ւ է Ժամացոյցին): Զատով 12¹/₂
կլինի, իսկ տիկինը չկայ... Ի՞նչ կը նշանակէ այս.
չլինի թէ նա էլ ինձ է ծաղրում, իսկ ինքը տանը
նստած է և մտքումն էլ չէ անցկացնում դալր...
աՀա՛ այդ լաւ խաղ կ'լինի: Ոչ, չեմ կարծում թէ
նա այսպիսի գեղեցիկ առիթ ձեռքից բաց թողնէ.
անպատճառ կգայ: Երևի պ. Հէքիմեանն է արգելքը:
Այդ իմ պատուելի կողմէգան առանց հանաքի բար-
կացած է վրաս և ինձ դատ է սպառնանում: (Լը-
վո՛ւ է զանգի չայնը երէ՛ս անգա՛մ Բիւթանց վրայ) Այսպէս ան-
համբեր զանգակ զարնողը անպատճառ տիկինն Հէքի-
մեանն է: (Մաթոսին, որ սենեակից շրտապո՛ւն է դուրս
նե՛րը Բարեկա՛մ, չեա՛նք նշո՛ւն է անո՛ւ չա՛ն): Մաս, իմա-

ցար... (Դէստ) Արի այս անկիւնում բաղկաթուռի ե-
տեւը պահուիմ, որ յանկարծ ուրախացնեմ (պահիւմ է)։

ԵՐԵՒՈՅԹ VII.

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ Լ ՏԻԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (Երբ որդի դուրսից սենեակը նայելով)
Ո՛չ ոք չկայ. միթէ ինձ խաբեցին...

ՆԱԽԱՐ. (շարժապաճ և դրսուրէտով) Հեղինէ...

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (դուրս ժողովում) Մենակ ես... դեռ
չէ եկել...

ՆԱԽԱՐ. Ի՞նչ կը նշանակէ այդ...

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Ի՞նչ շատ ես զարմանում, որ
դու նորան էիր սպասում, իսկ փոխարէնը ինձ տե-
սար։

ՆԱԽԱՐ. Դու ինչո՞ւ ես այստեղ, կրկնում եմ։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Եկել եմ վկայ լինելու քո սիրա-
հարույթեան տեսակցութեանը տիկին Հէքիմեանի հետ։

ՆԱԽԱՐ. Դարձեալ այդ ցնորմունքների ետեւին
ես. տեսնում ես այստեղ ոչինչ տիկին չկայ։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Չատ կարելի է որ ես շտապել
եմ. նշանակուած է ժամի 12 և կէսին։ (Դուրս ժողի-
ւում) Մի յուսահատուիր, կուզայ։

ՆԱԽԱՐ. (Ինչո՞ւ էստե՞ն) Տեսնում է՞ք ինչ չարն է
այդ տիկին Հէքիմեանը, սորան էլ գրել և հրաւի-
րել է որ ինձ խայտառակէ։ (Կնշը) Խնդրում եմ,

Հեղինէ, գնա տուն հանգիստ կաց. ինչպէս տեսնում
ես, այստեղ ոչինչ սիրահարական տեսութիւն չկայ։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Մենք միասին կերթանք։

ՆԱԽԱՐ. Ես եկել եմ Միջնորդեանի մօտ, գործ
սենիմ, և պիտի սպասեմ նորան։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Ես էլ պիտի սպասեմ, ես էլ գործ
ունիմ։

ՆԱԽԱՐ. Ի՞նչ գործ։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Պիտի շնորհակալութիւնս յայտ-
նեմ, որ ամուսնուս համար հրաւերքներ է սարքում։
(Երբ որ զանգի չայել) Ահա եկաւ, ումը որ սպասում
էիր. (առանցին) ան, երանի նա լինի։

ՆԱԽԱՐ. (առանցին) Ես կրկնում եմ, որ ոչ ոք
չեմ սպասում, բացի տանտիրոջը։

ԵՐԵՒՈՅԹ VIII.

ՆՈՅՆՔ Լ ԲԺԻՂԿ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՀԷՔԻՄ. (առանց բարեւելու, շարժապաճ նայելով
խորտակենքի վրայ, իսկ առաջ նորա վրայ) ... Իսկ կի՛նս։

ՆԱԽԱՐ. Ո՞ւմ էք հարցնում։

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (Դուրս) Միթէ պիտի գայ։

ՀԷՔԻՄ. (առանցին) Այս աստիճանի էլ լրբութիւն։
(Նախորդեաններին) Դուք ինձ կամենում էք ծաղրել...
դուք մոռանում էք, որ ձեր այս քաղաքը դալու-
օրից խլեցիք իմ հանգստութիւնը, կեանքս թունա-

ւորեցիք, լրագիրներում ինձ խելագար հրատարակեցիք և հիմա էլ դիպչում էք իմ ընտանեկան պատուին՝ կնոջս ժամագրութիւններ նշանակելով:

ՆԱԽԱՐ. Զարոնակեցէք, խնդրեմ...

ՀԻՔԻՄ. Իսկ դուք, տիկին, բաւական չէ որ ինքներդ շտապել եկել էք ներկայ լինելու մեր ամուսինների տեսութեանը, այլ ինձ էլ հրաւիրել էք...

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (Վեր լսուելով) Ե՛ս, հրաւիրել...

ՀԻՔԻՄ. Այս ձեր նամակը չէ, որ կէս ժամ առաջ ուղարկել էիք ինձ...

ՆԱԽԱՐ. (որ մեջև հիմա առջած նայում էր հեռվում, խլում է Հիքիմեանի չեռքից նամակը և բարձր հարկում) «Այսօր ժամի 12¹/₂ եթէ շնորհ բերէք պ. Միջնորդեանի տուն, աչքով կ'տեսնէք թէ ինչպէս ձեր տիկինը խլում է ինձանից սիրած ամուսնուն»... (կ'աշխարհայելով և փոքր ինչ հարածելուց յետոյ) Հիմա ես հասկանում եմ, որ մի երրորդը կայ, որ այսքան պղտորում է ջուրը... (Հիքիմեանին) Պարոն դօքտոր. միմիայն իմ ունեցած յարգանքը դէպի ձեր տարիքը և անցեալը պարք են դնում վրաս հաւատացնել ձեզ, որ այս նամակը կնոջս գրութիւնը չէ...: Ուրիշ տեղ պտուեցէք հեղինակին, որ կամեցել է ձեզ հետ խաղ խաղալ (գլուխը առնելով նամակը յանգնում է Հիքիմեանին):

ՀԻՔԻՄ. Ի՞նչպէս, դուք համարձակվում էք ասել...

ՆԱԽԱՐ. Հանդարտ խօսացէք, մի մոռանաք որ ձեր տանը չէք...

ՀԻՔԻՄ. Կարծում էք այսպէս վերջացաւ անս...

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Ի հարկէ չը վերջացաւ... Այս նամակն էլ ձերը չէ, պ. Հիքիմեան (առնելով նամակը և նայելով):

ՀԻՔԻՄ. (շարժւելով չեռքից առնում է և բարձր հարկում) «Այսօր 12¹/₂ ժամին ձեր սիրելի ամուսինն Նախարարեանը գաղտնի ժամագրութիւն ունէ կնոջս հետ Միջնորդեանի տանը. եթէ չէք հաւատում, հրամայեցէք, աչքով տեսէք»: (Բարկացած գոյում է հեռանալով) Ես սովորութիւն չունիմ այսպիսի նամակներ գրելու:

ՆԱԽԱՐ. Բայց այս բոլորը ինչ կը նշանակէ... (Լսում է դռնի ձայնը, ծառան անցնում է դուռը բանալով):

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. (առնելով) Այս արդէն տիկինն է, տես ինչպէս պիտի խայտառակուի:

ՆԱԽԱՐ. (առնելով) Միթէ այս նա է. դարձեալ շփոթ պիտի բարձրանայ...

ՀԻՔԻՄ. (առնելով) Անշուշտ կինս է գալիս. Տէր Աստուած դու ինձ համբերութիւն տուր:

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ IX.

ՆՈՅՆՔ և ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ

ՄԻՋՆՈՐԴ. (դռնից դուռնից հեռանալով) Այս ինչ պատիւ է... (առնելով չեռքից առնելով) շատ և շատ շնորհակալ եմ, բայց, ներեցէք խնդրեմ, ձեր այս այցե-

լուծիւնը լոկ ինձ պատուելու համար չէ. անշուշտ մի կարևոր պատճառ կայ...

ՀԷՔԻՄ. Գուժ, որպէս տանտէր, աւելի լաւ պիտի իմանաք այդ պատճառը...

ՄԻՋՆՈՐԴ. Ոչինչ չեմ հասկանում:

ՆԱԽԱՐ. Ահա ես բացատրեմ: Այսօր առաւօտ ես մի տիկնոջից նամակ եմ ստանում, առանց ստորագրութեան, որով խնդրում է ժամի 12-ին գալ ձեր տուն իւր հետ առանձնակի տեսնուելու համար: Ես փոքր ինչ ուշ եկայ և այստեղ ոչ ոքի չ'գտնելով՝ ուղեցի սպասել... յանկարծ եկաւ կինս...

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Ես էլ պ. Հէքիմեանի կողմից մի նամակ ստացայ, որ շտապեմ գամ տեսնելու, թէ ինչպէս մարդս սիրահարութիւն է յայտնում այստեղ իւր տիկնոջը: Եկայ, բայց մարդուս մէնակ գտայ...

ՀԷՔԻՄ. Տիկին Նախարարեանի կողմից մի նամակ էլ ես ստացայ, որով հրաւիրում է ինձ գալ և աչքովս տեսնել թէ ինչպէս իմ կինս խլում է իրանից սիրած ամուսնոյն: Ներս վաղեցի, բայց կնոջս փոխարէն, տեսայ այստեղ պ. Նախարարեանին իւր ամուսնոյ հետ:

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ X.

ՆՈՅՆՔ և ՏԻԿԻՆ ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ

ՏԻԿ. ՄԱՀ. (խոհանարի դռներից ներս լեռնելով՝ առջիկ դարձապէս) Հապա ես... Ասացէք, խնդրեմ, ո՞վ է

այս խաղ խաղացողը, որ համարձակվում է ինձ այսպէս ծաղրել: Նամակ եմ ստանում թէ՛ արի աչքովդ տես, որ տիկին Հէքիմեանը... Ես էլ շտապեցի, 12-ից ճիշդ քառորդ անցած եկել եմ և մինչև հիմայ խոհանոցի դռներում պահուած սպասում եմ, թէ՛ ահա շուտով, շուտով կուգայ տիկ. Հէքիմեանը... (Հէքիմեան) :Ո՛ր է, ի՞նչու չեկաւ... այսքան մարդու կարելի է միթէ սպասել տալ...

Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ XI.

ՆՈՅՆՔ և ՏԻԿԻՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. (նշարանից դուրս գալով, ամենեւեմ հարմար, Հէքիմեանը ուղղւած է վրան յարչուհու, Միջնորդեանը Բաւոյն է չեւախի) Ես այստեղ եմ. ամենից առաջ ես եկայ, ճիշդ ժամի 12-ին, ինչպէս գրել է ինձ Նախարարեանը (նախկին դռնէն սեղանի վրայ):

ՀԷՔԻՄ. Գոժք, իմ կնոջս...

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Սպասիր փոքր ինչ: Ժամի 12-ից սկսած առանձնացել եմ պ. Միջնորդեանի ննջարանը, որի համար յատուկ ներդրութիւն եմ խնդրում տանտիրոջից, և այնտեղից մեծ համբերութեամբ դիտում և լսում էի թէ ինչ էր պատահում այստեղ: Ես հիմայ համոզուեցի, որ ինձ նամակ գրողը պ. Նախարարեանը չէ...

ՏԻԿ. ՄԱՀ. (ընդհատելով) Եթէ այստեղ էիք, ի՞նչ

չու ուրեմն ինձ էլ չը կանչեցիք, որ միասին դիտէինք. ես խոհանոցում ճրագուի հոտից խեղդուեցի: Ձեր ծառան, պ. Միջնորդեան, փլաւում դմակ շատ խառնեց, թէ չէ տեսէք, ճաշին ուտելիս ինձ կը մըտաբերէք...

ՆԱԽԱՐ. Այս բոլոր խաղերին մի վերջ պիտի լինի, թէ ոչ...

ՀԻՔԻՄ. Ոչինչ չեմ հասկանում, խելքս գլխիցս թռչում է...

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Վերջը այն պիտի լինի, որ միասին փնտրենք և գտնենք թէ ով է մեր գլխին այս խաղ խաղացողը...

ՄԻՋՆՈՐԴ. Ես արդէն գտել եմ. խնդրեմ հրամայեցէք, շնորհ արէք ինձ հիւր լինելու և ես ամեն բան բացատրեմ... (Փողոյնը չափ է լսում) «Զարլօտ Սավելէվնայ, Զարլօտ Սավելէվնայ»... (Խի. Մահաբէանը վրայ է վազում, բայանում պարտահաճ և բռնում) «Ի՞նչ ես գոռում Հայրապետ Արխիպիչ, ամօթ չէ՞, ի՞նչ ես պոռում, քիթդ սրբէ՞: (Պարտախան փողոյնը) «Հոտ ես, ալ տուն չը մնաց, որ չը հարցունէի, Զարլօտ Սավելէվնայ»: — (ՏԻ. Մահաբէանը) «Ի՞նչ ես ուզում». (պարտախան փողոյնը) «Ես ալ գամ» (ՏԻ. Մահաբէանը) «Կո՛ղեմ վերև արի, քիթդ սրբէ՞»:

ՏԻԿ. ՄԱՋ. (գալով և Խի. Մահաբէանը) Դեռ ասողներ էլ կան, իբր թէ ես համբերութիւն չունիմ. այսպիսի մարդուն դիմանալ կը լինի, կենացս ամենահետաքրքիր ընկերներում սա միշտ ինձ խանգարում է:

րում է. շարունակեցէք պ. Միջնորդեան:

ՄԻՋՆՈՐԴ. Երկու ամիս կլինի պ. Նախարարեան ձեր այս քաղաք գալը: Երկու բժիշկ ունենալը մի տարօրինակ բան չէր մեզ համար, քանի որ առաջ էլ այստեղ երկու բժիշկ են եղել: Դուք, պատուելի դօքտորներդ, իսկոյն միմեանց այցելեցիք և գրեթէ բարեկամացաք...

ՏԻԿ. ՄԱՋ. (նստահալ) Ես լաւ լիշում եմ, որ պ. Նախարարեանը սկզբում մեզ չեկաւ այցելութեան, իսկ իւր տիկնոջ հետ էլ պատահամբ ծանօթացայ փոքմէյստրինց տանը:

ՄԻՋՆՈՐԴ. Ձր անցաւ կարճ միջոց, ձեր յարաբերութիւնները վատացան: (ՀԻՔԻՄ) Ձեր տանը ես յարձակմունքներ էի լսում նոցա դէմ, (Նախարարեանը) իսկ ձեր տանը — սոցա դէմ: Երբ ես աշխատում էի ձեր մէջ խաղաղութիւն մտցնել, երկու կողմից էլ ինձ մեղադրում էիք որ ես պաշտպան եմ հակառակ կողմին: Իմ աշխատանքս ի զուր էր անցնում և ես համոզվում էի, որ մի խառնակիչ կալ, որ ինձանից հօր է...

ԵՐԵՒՈՅԹ XII.

ՆՈՅՆԻ ԵՒ ՄԱՋՏԵՍԵԱՆ

ՄԱՋ. (նստահալ) Զարլօտ Սավելէվնայ, Զարլօտ Սավելէվնայ (Խի. և գալիս):

ՏԻԿ. ՄԱՀ. Ահա այսպէս միշտ կեանքիս հետաքրքիր ըրպէսներում սա ինձ արգելք է լինում: Նոր չեմ փորձել: Արի, արի մօտս նստիր, քիթդ սրբէ...

ՄԱՀ. Ես ոչինչ...

ՏԻԿ. ՄԱՀ. (Էրգիծաբար) Դու միշտ «ոչինչ», քիթդ սրբէ. (Միջնորդական) շարունակեցէք:

ՄԻՋՆՈՐԴ. Այդ խառնակիչ բարի մարդը հաշուել է, որ մինչև ճաշը սովորաբար ես տանը չեմ լինում և բնակարանս ազատ լինելով այդ միջոցին, յարմարութիւն ունի այսպիսի զուարճալի խաղերի համար: Ամէնքիդ այստեղ հրաւիրողը միևնոյն բարի մարդն է: Այժմ դուք տիկին Հէքիմեան և պարոն Նախարարեան, ճշդութեամբ նշանակած ժամանակին գալիք, դուք, ի հարկէ, պիտի բացատրութիւն պահանջէիք միմիանցից ձեր այս ստացած հրաւերքների մասին: Այդ տարակուսանքի ժամանակ միմիանց ետեւից և որոշած ըրպէսներին պիտի հասնէիք վկաներդ՝ (Կոչ արեւոյդ Կիլիս Նախարարեանի, Կիլիս Մահապետեանի և Բժ. Հէքիմեանի վրայ): Անկարելի է որ այստեղ մի աղմուկ և վեճ չբացուէր, որ, ի հարկէ, առանց հետեւանքի չէր անցնիլ և մեր յարգելի դօքտորներէից դուցէ մէկնու մէկը այլ ևս չկամենար մնալ այս քաղաքում... Նորա ցանկացածն էլ այդ էր:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Բայց ո՞վ է այդ բարի մարդը:

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Էլ ի՞նչու էք ծածկում անունը. այդ միայն Սիրեկան Աղան կարող է լինել. գոնէ մեկ յայտարարութիւններ գրել տուողը նա էր...

ՆԱԽԱՐ. Լրագրի մէջ թղթակցութիւն տպել տուողն էլ նա էր...

ՀԷՔԻՄ. Միթէ Սիրեկան Աղան ընդունակ է այդպիսի չարութեան:

ՏԻԿ. ՄԱՀ. Ի՞նչ կայ զարմանալու, մեր ամուսնութեան պատճառն էլ նա չեղաւ. միտդ է հայրապետ Արիստիդէսը...

ՄԱՀ. Մեր խաչեղբայրն էր...

ՏԻԿ ՄԱՀ. (Խառնաբար) Քո ընտրածն է. ես այն ժամանակ շատ ջահիլ էի, քիթդ սրբէ: (Լալալ է զաւթի շոյնը):

ՄԻՋՆՈՐԴ. Սիրեկան Աղան ամենայն ինչ հաշուած է ունեցել, բայց վերջի վերջոյ նորա հաշիւները սխալ դուրս եկան... ահա և ինքը:

Ե Բ Ե Ի Ո Յ Թ XIII.

ՆՈՅՆՔ Լ ՍԻՐԵԿԱՆ ԱՂԱՅ

ՍԻՐԵԿ. Բա՛, բոլոր բարեկամներս ալ հոս են. առ ի՞նչ սիրուն ընկերութիւն է... (Ծոփահար է Կիլիս Հէքիմեանին) Աննա Գալիլիօվնայ, իմ աչքի լոյս (Խառն է չեւոյրդ Կոչէլ):

ՏԻԿ. ՀԷՔԻՄ. Թողէք (Խառն է չեւոյրդ Կոչէլ, Կոչէլ է մի Կոչէլ):

ՍԻՐԵԿ. Ելէնայ Պալլօվնայ, իմ հրեշտակ (Խառն է չեւոյրդ Կոչէլ):

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Հեռացէք ինձանից (հաշտեալ է յինքն):

ՍԻՐԵԿ. Զարթոտ Սալեկ...:

ՏԻԿ. ՄԱՀ. Ես ձեր խաղալիքը չեմ. կէս ժամ առել խոհանոցում ճրագուի հոտից խեղդուեցի:

ՍԻՐԵԿ. (շարժապաճ) Ի՞նչ պատահեր է աղաներո՛ւ. բան մը կա՞յ, ըսէք ես ալ տխրիմ...:

ՀԻՔԻՄ. (սասնալի) Ի՞նչ յանդգնութիւն: (Սիւնի մէջ) Ցանկալի է զիտենալ, ձեզ այստեղ հրաւիրողը ո՞վ էր:

ՄԻՋՆՈՐԴ. (շարժապաճ) Հրաւիրողը ես էի. (Սիւնի մէջ) Այսօր առաւօտ, Սիրեկան Աղայ, ձեր եղբոր որդուց նամակ ստացայ:

ՍԻՐԵԿ. Գրեցորդը գրեր է, հապա չեմ ասեր...

ՄԻՋՆՈՐԴ. Եկայ ձեզ մօտ բովանդակութիւնը հաղորդելու, բայց ձեզ տանը չգտնելով, խնդրեցի որ ինքներդ շնորհ բերէք ինձ մօտ կարգալու...

ՍԻՐԵԿ. Գրեցորդը ի՞նչ գրեր է, շո՛ւտ կուգայ...

ՄԻՋՆՈՐԴ. Գրեցորդը գրում է, որ աւարտելով իւր ուսումը, նա բժշկութեան պաշտօնով հրաւիրուել է Մոսկվայի մօտ գտնուող մի գործարանում շատ ձեռնառու պայմաններով և երեք տարի ժամանակաւ...

ՍԻՐԵԿ. (շարժապաճ) Ի՞նչ կրես, Գրեցորդը...

ՄԻՋՆՈՐԴ. Նա խնդրում է ինձ համոզեմ ձեզ, որ այլ ևս չը պնդէք, որ նա շուտով վերադառնայ, ու թողնէք ձեր այն դիտաւորութիւնը, որ ինչպէս իւրեան նկարագրել էք, ցանկանում էք եղել նորա

համար տեղ բանալ տեղւոյս բժշկներից մէկնումէկին հեռացնելով... Ահա և նամակը (սասնալի է Սիւնի մէջ):

ՍԻՐԵԿ. (սասնալի է Սիւնի մէջ) Դժբախտ է, ժամանակ ժամանակ բացահայտելով Վան, անիրաւ, վան... ինձի կենդանի թաղեց... ես անոր օղտին կաշխատիմ... ան...

ՆԱԽԱՐ. Հիմա ամենայն ինչ պարզ է...

ՀԻՔԻՄ. Կը վայելէր միթէ ձեր անձնական հաշիւների համար այսքան մարդու խաղալիք շինել և խայտառակել. ամօթ չէ՞, Սիրեկան Աղայ:

ՏԻԿ. ՀԻՔԻՄ. Դուք մեր տանու բարեկամն էիք համարվում:

ՏԻԿ. ՆԱԽԱՐ. Ես ձեզ հօր տեղ էի ընդունում:

ՍԻՐԵԿ. Ալ, աղաչեմ, դադարեցէ՛ք. ամէն նախատանաց արժանի եմ: Յ՛տարեկան եղայ, կեանքիս մէջ ասանկ Սիւսիլ Հաշիւ բռնած չունէի: Խալտառակուեցի, պրծաւ: Սրգարանալիք չունիմ: Եղոպոսի ծեր աղուէսին պէս լարած թակարդիս մէջ ինքս ընկայ: Ճշմարիտ է եղեր թէ՛ ինչ որ ընես՝ դայն կը գտնես... Ալ բաւական է... Մնացէ՛ք բարեւ... (հաշտեալ է ինքն):

ԵՐԵՒՈՅԹ XIV.

ՆՈՅՆՔ, առանց ՍԻՐԵԿԱՆ ԱՂԱՅԻ

ՄԻՋՆՈՐԴ. Իրաւ, որ այսքանը բաւական էր: Մենք էլ վերջ տանք բոլոր անհամութեանցը և որովհետեւ իմ փոքրիկ տնակը առաջին անգամն է որ բաղդ ունի ձեզ պէս թանկագին հիւրեր ունենալու, այդ պատճառաւ, աղաչում եմ, պատիւ արէք իմ աղքատիկ ճաշը վայելելու և նորահաստատ խաղաղութիւնը միասին տօնելու. առած է՝ «աղ ու հաց, սիրտը բաց»:

ՏԻԿ. ՄԱՀ. Բայց ձեր ծառան փլաւի մէջ դմակ շատ խառնեց, աչքովս տեսայ...

Վ Ա Ր Ա Կ Ո Յ Ր.

Վ Ե Ր Զ

Թիֆլիզում «ՍԽԱԼ ՀԱՇԻԻ» կոմերիան առաջին անգամ ներկայացրեց Հայ դերասանական մշտական խումբը 1891 թուի դեկտեմբերի 26-ին:

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆԲ

ՍՈԼՈՄՈՆ ՍՏԵՓԱՆԻԶ ՀԷՔԻՄԵԱՆ, բժ. Պ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ԱՆՆԱ ԳԱՂԻԼՈՎՆԱՅ, նորա կինը . . Տ. ԶԱԲԵԼ
ՆԻԿՈԼԱՅ ԻԻԱՆԻԶ ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ, բժ. . Պ. ԱԲԵԼԵԱՆ
ԵԼԵՆԱՅ ՊԱԻԼՈՎՆԱՅ (ԷՆԷՆԷ), նորա կինը Տ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ
ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԱՐԽԻՊԻԶ ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ . . Պ. ՎՐՈՅՐ
ԶԱՐԼՈՏԱՅ ՍԱՎԵԼԵՎՆԱՅ (ԱՆՆԱՆԻ ԽԱՆՈՎ)

նորա կինը ՕՐ. ՎԱՐԴՈՒԼԻ
ՍԻՐԵԿԱՆ ԱՂԱՅ Պ. ՏԷՐ-ԴԱԻԹԵԱՆ
ՄԻՋՆՈՐԴԵԱՆ Պ. ԱՂԱՅԵԱՆ
ՍԱՂՄՈՍԵԱՆ Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՆԵԱՆ
ՊԱՐԶԱՄՏԵԱՆ Պ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ
ՄԱՐԻԱՄ ՕՐ. Ա. Ա.
ՍԵՐՈԲ, խոհարար (աշխատ) Պ. ԹՈՒՐԵԱՆ
ՄԱԹՈՍ Պ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

*Ներկայացման իրաւունք ստանալու համար
դիմիրու է այս հասցէով*

ТИФЛИСЬ

Александр Ерицову, Анчисхатская ул. домъ № 3.

9068

2013

